สกสว

พอช. - CODI

กองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม

ภายใต้โครงการการศึกษาแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม

Social Safety Net

สนับสนุนโดย
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

จัดทำโดย
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม

ภายใต้โครงการการศึกษาแนวทางการพัฒนา
กองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม

พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม 2569
จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

ที่ปรึกษา
นายกฤษดา สมประสงค์ นางสาวจันทนา เบญจทรัพย์
ผศ.ดร.เกศกุล สระกวี

บรรณาธิการ
นางเสาวลักษณ์ ปรปักษ์พ่าย นางพัชรลดา จุลเพชร
นางสาวสมจิตร จันทร์เพ็ญ นายนิติพงษ์ ศรีระพันธ์

ประสานงาน
นางสาวณัฐชานนท์ ทองคำ

จัดทำโดย
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
912 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. 10240
โทร 0-2378-8300 Homepage : http://www.codi.or.th

สนับสนุนโดย
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(สกสว.)

ออกแบบปกและรูปเล่ม
วสุ เจริญรุ่ง

จัดพิมพ์โดย
สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง จำกัด

คำนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ทั้งภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวน สังคมสูงวัย ภัยพิบัติ และวิกฤตด้านสุขภาพ ได้สะท้อนให้เห็นว่า ***"ระบบรองรับทางสังคม"*** มิใช่ภารกิจของรัฐเพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องอาศัยพลังของชุมชนในการร่วมดูแลชีวิตผู้คนในระดับฐานรากควบคู่กันไป

กองทุนสวัสดิการชุมชนจึงเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนพลังของชุมชนในการดูแลกันเอง ตั้งแต่เกิดจนตาย ด้วยหลักคิด ***"ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี"*** นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา กองทุนสวัสดิการชุมชนได้เติบโตและขยายตัวในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ จากกองทุนช่วยเหลือกันของสมาชิก ค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันทางสังคมของชุมชน ที่ทำหน้าที่คุ้มครอง เยียวยา ส่งเสริม และป้องกันความเสี่ยงของครัวเรือนในยามเผชิญวิกฤต

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการ ***"การศึกษาแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม"*** ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) โดยนำเสนอบทเรียนจากกองทุนสวัสดิการชุมชน 5 พื้นที่ ได้แก่ กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี ตำบลบางมัญ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งแต่ละแห่งมีบริบท จุดเด่น และวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่ล้วนสะท้อนศักยภาพของชุมชนในการสร้างระบบดูแลกันเองบนฐานความไว้วางใจ ทุนทางสังคม และการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็งมิใช่เพียงกลไกการเงินหรือกองทุนจ่ายสวัสดิการ หากแต่เป็น ***"สะพานเชื่อม"*** ระหว่างการดูแลกันเองของชุมชนกับระบบสวัสดิการของรัฐ ผ่านรูปแบบการพัฒนา ***"4 ฐาน 3 กลไก 4 ผลลัพธ์"*** ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนก้าวไปสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคมที่มั่นคง ยืดหยุ่น และยั่งยืน

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาการ และผู้สนใจทุกท่าน ในการร่วมกันพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้เป็นพลังสำคัญของระบบรองรับทางสังคม และเป็นฐานของการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ชุมชนไทยต่อไป

คณะผู้จัดทำ

พฤษภาคม พ.ศ.2569

03 คำนำ

07 เข้าเรื่อง

38 **กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี**
ตำบลตำบลบางมัญ อำเภอเมืองสิงห์บุรี
จังหวัดสิงห์บุรี

สารบัญ

64 **กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้**
ตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

90 **กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก**
ตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

120 **กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี**
อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

144 **กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี**
เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

เข้าเรื่อง

หนังสือ กองทุนสวัสดิการชุมชนกับการเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม เป็นการนำสาระสำคัญที่น่าสนใจจากผลการวิจัยภายใต้โครงการ "การศึกษาแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม" ซึ่งทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ประจำปี 2568 จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้ดำเนินการวิจัยดังกล่าว โดย "กองทุนสวัสดิการชุมชน" ถือเป็นกลไกหนึ่งที่สะท้อนพลังของชุมชนในการสร้างระบบรองรับทางสังคมด้วยตนเอง โดยมีพัฒนาการจากการออม และการช่วยเหลือกันในชุมชน สู่การจัดตั้งอย่างเป็นระบบภายใต้การสนับสนุนของรัฐตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 โดยยึดหลักการสำคัญ "ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี" เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตให้กับคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย

อย่างไรก็ตามแม้ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระดับฐานราก แต่การพัฒนาให้กองทุนเหล่านี้กลายเป็น "โครงข่ายรองรับทางสังคม" ที่เชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการของรัฐอย่างเป็นระบบ ยังต้องมีแนวทางการพัฒนาอย่างมีแบบแผน ให้มีศักยภาพ บทบาท และเงื่อนไขของกองทุนฯ ในการรองรับภาวะวิกฤตทางสังคม เศรษฐกิจ และสาธารณสุข ที่ต้องเป็นการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐ และภาคีอื่น ๆ ดังนั้นการที่จะพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนไปสู่การเป็น "โครงข่ายรองรับทางสังคม" จึงต้องอาศัยองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อเป็นฐานในการสร้างแนวการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน โดย "การศึกษาแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม" นี้ได้ทำการศึกษาผ่าน 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม 2) การศึกษาเชิง

ลึกเกี่ยวกับบทบาท ความสัมพันธ์ และความหมายของโครงข่ายทางสังคมในกองทุนตัวอย่าง 5 แห่ง และการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้สามารถเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคมได้อย่างครอบคลุม โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบด้วยผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ทั้งคณะกรรมการ สมาชิก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนฯ รวมถึงผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก จากทั้ง 5 กองทุนฯ ได้แก่

1) กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
2) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร
3) กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี ตำบลบางมัญ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
4) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ ตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
5) กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คนจากทั้ง 5 กองทุน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่เคยใช้สิทธิสวัสดิการในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา แต่เมื่อมีการใช้สิทธิมักเป็นกรณีสุขภาพ การเจ็บป่วย และสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันสมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือกิจกรรมในชุมชนมากกว่า 1 กลุ่ม สะท้อนว่าโครงสร้างของกองทุนไม่ได้ดำรงอยู่โดดเดี่ยว หากตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับกว้าง และ

ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติยืนยันว่า การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมหรือโครงข่ายรองรับทางสังคม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดกองทุนหรือจำนวนสมาชิกเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับพลวัตของตัวแปรเชิงสังคมและเชิงองค์กร ขณะที่การศึกษาในเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 5 แห่ง ได้ชี้ให้เห็นว่ากองทุนที่ประสบความสำเร็จไม่ได้เป็นเพียง “กองทุนจ่ายเงินสวัสดิการ” แต่เป็นองค์กรชุมชนที่ค่อย ๆ สั่งสมบทบาทจากการช่วยเหลือกันในระดับสมาชิก ไปสู่การเป็นกลไกดูแล ป้องกัน ส่งเสริม และเชื่อมต่อบริการสาธารณะในระดับตำบลหรือเทศบาล กองทุนแต่ละแห่งมีจุดเด่นต่างกัน เช่น การขับเคลื่อนด้วยพลังจิตอาสา การใช้ทุนวัฒนธรรมและฐานบุญ การประยุกต์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสวัสดิการ การพัฒนาอาชีพและกิจกรรมเศรษฐกิจเพื่อหนุนกองทุน และการเชื่อมประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยบริการสาธารณสุข หน่วยงานด้านสังคม และภาคประชาสังคม มีลักษณะเป็น “ตาข่ายรองรับความเสี่ยง” ทำหน้าที่คุ้มครองและส่งเสริมเพื่อช่วยให้ครัวเรือนสามารถดำรงชีพได้ต่อเนื่องในยามเผชิญภาวะวิกฤติ สอดคล้องกับกรอบขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) และแนวคิด Social Protection Floor ที่เน้นการประกันหลักขั้นต่ำทางสังคม และสอดคล้องกับแนวคิดระบบสวัสดิการแบบ “สองขา” ในบริบทไทยที่เห็นว่ากลไกของรัฐและกลไกชุมชนต้องทำงานหนุนเสริมกัน ไม่ใช่แทนที่กัน

จากการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม เริ่มจากการเข้าใจธรรมชาติของกองทุนก่อนว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนไม่ได้มีบทบาทหรือทำหน้าที่เป็น

สวัสดิการถ้วนหน้าของรัฐ แต่เป็นกลไกคุ้มครองแบบไม่เป็นทางการที่ทำงานได้ดีเมื่อสามารถเข้าถึงสมาชิกและครัวเรือนที่มีความเสี่ยงได้รวดเร็ว ยืดหยุ่น และอยู่บนฐานความไว้วางใจของชุมชน หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิด Informal Social Safety Nets ซึ่งอธิบายว่ากลไกการคุ้มครองของชุมชนจะมีพลังเมื่อมีทั้งทุนทางสังคม ความสัมพันธ์ และการร่วมมือในระดับพื้นที่ โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 5 พื้นที่ ได้มีบทบาทสำคัญในฐานะ โครงข่ายรองรับทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Safety Net) ที่มีทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และในการที่จะผลักดันกองทุนสวัสดิการสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคมนั้น และจากข้อเสนอแนะภายใต้งานวิจัยได้กล่าวถึงแนวทางของการพัฒนาไว้ ดังนี้

1) กำหนดเป้าหมายร่วมของกองทุนให้ชัดว่ากองทุนไม่ใช่เพียงกลไกจ่ายสวัสดิการ แต่เป็นระบบดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่อในระดับพื้นที่ โดยจัดชุดบริการพื้นฐานที่เชื่อมกับสิทธิรัฐและปัญหาสำคัญของชุมชน

2) สร้างและรักษาแรงจูงใจของคณะกรรมการและแกนนำจิตอาสา เพราะแรงจูงใจเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของผลลัพธ์ต่อการเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคมของกองทุนฯ ทั้งในมิติการเข้าถึง การฟื้นคืนพลัง และการลดความเปราะบาง

3) ยกระดับการบริหารจัดการกองทุนให้มี ธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้และใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ เพราะการบริหารจัดการกองทุนฯ เป็นตัวแปรสำคัญในการอธิบายผลลัพธ์ต่อการเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคมของกองทุน

4) พัฒนาระบบข้อมูลสมาชิก ครัวเรือน และกลุ่มเปราะบาง ให้เชื่อมโยงกับ อปท. หน่วยบริการ และภาคี เพื่อช่วยลดการตกหล่นและทำให้กองทุนสามารถทำงานเชิงรุกได้มากขึ้น

5) พัฒนาสวัสดิการเชิงป้องกันและเชิงส่งเสริม ควบคู่กับสวัสดิการเชิงเยียวยา เช่น สุขภาพเชิงรุก ผู้สูงอายุ ฐานการสร้างอาชีพ อาหารปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และระเบียบกองทุนฉุกเฉิน

6) สร้างความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนผ่านกิจกรรมในฐานการสร้างอาชีพหรือธุรกิจเพื่อสังคมที่เหมาะกับบริบท แต่ต้องมีระบบบริหารความเสี่ยงและการใช้ผลกำไรกลับคืนสู่สวัสดิการอย่างโปร่งใส

7) เชื่อมภาคีและสร้างเครือข่ายหลายระดับ ตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ไปจนถึงระดับนโยบาย เพื่อให้กองทุนทำหน้าที่เป็น “สะพาน” ระหว่าง Informal SSN กับ Formal SSN ของรัฐ

บันทึกท้ายบท

รูปแบบการพัฒนา
4 ฐาน 3 กลไก 4 ผลลัพธ์

สู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม

ข้อมูลสำคัญที่การวิจัยได้ทำการสังเคราะห์ให้เห็นถึงรูปแบบสำคัญของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคมซึ่งอธิบายถึงความเหมือนและความแตกต่างของการดำเนินงานจากทั้ง 5 กองทุน สามารถสรุปออกมาเป็น "รูปแบบการพัฒนา 4 ฐาน 3 กลไก 4 ผลลัพธ์" ที่ควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติโดยทำการรวบรวมและเปรียบเทียบจากข้อมูลการดำเนินงานจริงในพื้นที่ของ 5 กองทุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบของ 4 ฐาน

1) ฐานคุณค่าและอุดมการณ์ร่วม ได้แก่ หลักคิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การออมวันละบาท การทำบุญวันละบาทและหลักการ "ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี" ซึ่งทำให้กองทุนมีความชอบธรรมทางสังคมและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม หลักคิดดังกล่าวปรากฏชัดในกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีและกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกผ่านแนวคิด "ทำบุญวันละบาท" หรือ "กองบุญวันละบาท" ควบคู่กับหลัก "ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี" ส่วนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้เน้นหลักความเท่าเทียมว่า "คนรวยคนจนจ่ายบาทเดียวได้รับสวัสดิการเท่ากัน" กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีใช้หลักคิดเรื่องการแบ่งเบาภาระและไม่หวังได้เพียงอย่างเดียว ขณะที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีให้ความหมายต่อกองทุนในฐานะ "พื้นที่ความผูกพัน" มากกว่าการมองกองทุนผ่านมูลค่าตัวเงินเพียงอย่างเดียว ฐานคุณค่านี้ทำให้กองทุนมิได้เป็นเพียงกลไกการเงิน แต่เป็นสถาบันทางสังคม

ที่หล่อเลี้ยงความเอื้ออาทร ความศรัทธา และความรู้สึกร่วมของสมาชิกในระยะยาว

2) ฐานทุนทางสังคมและจิตอาสา ได้แก่ ความไว้วางใจ การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรที่หลากหลายประเภทในชุมชน ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและเพื่อนบ้าน ความผูกพันของคณะกรรมการ และแรงจูงใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นพลังสำคัญของกองทุน โดยกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกจำนวนมากมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรมากกว่าหนึ่งกลุ่ม และจากผลการวิจัยเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่าเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกองทุนมาเป็นเวลานานเกิน 10 ปี ซึ่งสะท้อนความต่อเนื่องและความเชื่อมั่นต่อกองทุนในฐานะกลไกช่วยเหลือกันของชุมชน ขณะเดียวกันกองทุนแต่ละพื้นที่ต่างมีรูปธรรมของทุนทางสังคมและจิตอาสาที่แตกต่างกัน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีมี “ผู้ก่อการดี” และคณะกรรมการที่เป็นผู้นำหลายบทบาท กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีมีการประสานพลังของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ใช้ระบบกรรมการ 1 คนต่อสมาชิก 100 คน ทำให้การดูแลมีความใกล้ชิด กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก ใช้ทีม “คน 3 วัย” เป็นพลังขับเคลื่อนป่าชุมชนและสวัสดิการชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีมีบทบาทเด่นของกลุ่มสตรีและแม่บ้านในการประชาสัมพันธ์และขยายสมาชิก ฐานนี้จึงเป็นเสมือนพลังสำคัญที่ทำให้กองทุนเคลื่อนไปได้แม้ทรัพยากรจำกัด

3) ฐานการบริหารจัดการ ได้แก่ ระเบียบกติกา ระบบบัญชี

การติดตามตรวจสอบ ฐานข้อมูลสมาชิก การประชุม การรายงานผล การสื่อสารสาธารณะ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พลังของชุมชนสามารถแปลงเป็นระบบสนับสนุนการบริหารสวัสดิการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีมีการนำโปรแกรม SWF มาใช้บริหารและสรุปงบดุลอย่างเป็นระบบ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี ใช้การรายงานผ่านไลน์และหลักฐานการเงินที่ตรวจสอบได้ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ที่จัดให้มีการประชุมประจำเดือนทุกวันที่ 25 และทบทวน ปรับระเบียบตามสถานะกองทุนอย่างสม่ำเสมอ กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกใช้ทั้งระเบียบกองทุนและธรรมนูญชุมชนกำกับการใช้ทรัพยากรและการจัดสวัสดิการ ส่วนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีใช้ข้อมูลจาก “งานวิจัยชาวบ้าน” มาประกอบการพิจารณาสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับสถาบันการเงินชุมชนในฐานเศรษฐกิจชุมชน จากฐานดังกล่าวจึงเป็นทั้งระบบธรรมาภิบาล ระบบควบคุมความเสี่ยง และระบบสร้างความเชื่อมั่นให้สมาชิกและภาคีภายนอกเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ฐานเครือข่ายและภาคี ได้แก่ การเชื่อมต่อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยบริการสุขภาพและสาธารณสุข หน่วยงานด้านสังคม ภาคเอกชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน ทำให้กองทุนมีทรัพยากรและอำนาจการทำงานมากกว่าที่กองทุนจะทำได้ลำพัง กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีเชื่อมงานกับเทศบาล พมจ. อพม. อสม. และหน่วยงานด้านสุขภาพ ขณะที่กองทุนสวัสดิการชุมชน

เทศบาลตำบลเทพกระษัตรีมีการเชื่อมโยงภาคเอกชนอย่างห้างโลตัส เพื่อสร้างตลาดให้สินค้าของชุมชน กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกเชื่อม อบต. สภาองค์กรชุมชน มหาวิทยาลัย และหน่วยงานเพื่อหนุนการอนุรักษ์ฐานทรัพยากร ส่วนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีเชื่อม อบต. ธ.ก.ส. โรงพยาบาล โรงเรียน และตลาดในพื้นที่เพื่อสนับสนุนทั้งสวัสดิการและฐานเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้นกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อมระบบ” ระหว่างการดูแลกันเองของชุมชนกับระบบบริการและสวัสดิการทางการของรัฐได้

องค์ประกอบของ 3 กลไกการทำงาน

1) กลไกคุ้มครอง (Protection) คือ การจัดสวัสดิการตามวงจรชีวิต การช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ภัยพิบัติ หรือวิกฤติ เพื่อให้สมาชิกและครัวเรือนไม่ตกสู่ความเปราะบางรุนแรง โดยผลการสำรวจพบว่าสวัสดิการที่ถูกใช้มากที่สุด คือ ด้านสุขภาพและผู้สูงอายุ และสมาชิกส่วนใหญ่จะใช้สิทธิเมื่อเกิดเหตุจำเป็นจริงมากกว่าจะใช้ในลักษณะสวัสดิการบริโภคประจำวัน สอดคล้องกับหลักการของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม ที่เน้นการคุ้มครองยามเสี่ยง กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีใช้กองทุนช่วยเหลือน้ำท่วม โควิด และร่วมแก้ไขปัญหาโรค NCDs กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีช่วยผู้เดือดร้อนจาก น้ำท่วมและช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้มีสวัสดิการภัยพิบัติ ศูนย์พักคอยโควิด และกองทุน “รวมน้ำใจเสม็ดใต้ไม่ทิ้งกัน” กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกมีกลไกเยียวยาภัยพิบัติ

น้ำท่วม และโควิด ควบคู่กับสวัสดิการ 14 ประเภท และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีจัดสวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และบำนาญผู้สูงอายุ จากการดำเนินงานดังกล่าว กองทุนสวัสดิการชุมชนจึงได้ทำหน้าที่เป็นกลไกพื้นฐานในการคุ้มครองซึ่งเป็น “ตาข่ายรองรับยามจำเป็น” ได้จริง

2) กลไกส่งเสริมและป้องกัน (Promotion and Prevention) คือ การพัฒนาในเชิงรุก ทั้งในประเด็นสุขภาพ ผู้สูงอายุ อาชีพ รายได้ อาหารปลอดภัย ทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพการพึ่งตนเองและลดความเสี่ยงก่อนเกิดปัญหา โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรี มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและป้องกัน NCDs กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีพัฒนาผ้ามัดย้อมลายสายแร่และสินค้าจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนคุณภาพชีวิต ในฐานอาชีพ กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกใช้ป่าชุมชนเป็นทั้งแหล่งอาหาร ยา และความมั่นคงทางสุขภาพตามแนวคิด “การดูแลสุขภาพเท่ากับการดูแลป่า” ส่วนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพ ผลิตน้ำดื่ม และทำงานร่วมกับสถาบันการเงินชุมชน การดำเนินงานดังกล่าวนี้ทำให้กองทุนมีบทบาทนอกจากการช่วยเหลือเฉพาะหน้าไปสู่การเสริมศักยภาพและการป้องกันความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง ของสมาชิกและชุมชนได้พร้อมกัน

3) กลไกการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Transformative) คือ การสร้างเครือข่าย การบูรณาการสู่แผนท้องถิ่น การพัฒนา สู่คุณภาพชีวิตในฐานเศรษฐกิจชุมชน การผลักดันนโยบาย และการสื่อสาร

ผลลัพธ์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่สาธารณะ ขยายผลจากการดูแลเฉพาะสมาชิกไปสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม ในระดับพื้นที่ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบล เทพกระษัตรีใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็น “พื้นที่ความผูกพัน” ที่เชื่อมอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอาชีพ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้พัฒนากองทุนรวมน้ำใจเสม็ดใต้ไม่ทิ้งกัน เพื่อครอบคลุมการช่วยเหลือถึงคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกประกาศธรรมนูญชุมชนและยกระดับ “ป่าคือสวัสดิการ” ไปสู่สวัสดิการชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีเชื่อมสวัสดิการชุมชนกับสถาบันการเงินชุมชนพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนด้วย น้ำดื่ม ข้าว และการแก้หนี้นอกระบบ ขณะที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองสิงห์บุรีขยายบทบาทกองทุนไปสู่ งานสุขภาพ คุณภาพชีวิต และการเชื่อมงานกับภาครัฐและท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานที่มากกว่าการ “ช่วยเหลือ” แต่กลายเป็นการ “สร้างระบบรองรับสังคม” ในระดับตำบลหรือเทศบาลสิงห์บุรี และมีการส่งเสริมสุขภาพให้กับสมาชิกผู้สูงอายุของกองทุน พัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพใจ ห่างไกลจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง NCD โดยการส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย ฝึกสมาธิ และให้ความรู้ทางด้านสุขภาพ

องค์ประกอบของ 4 ผลลัพธ์

1) ผลลัพธ์ด้านการเข้าถึงสิทธิและการใช้สวัสดิการ (Outcome Access to Benefits) บ่งชี้ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถทำให้สมาชิกเข้าถึงและใช้สวัสดิการได้จริงตามความจำเป็น ผลการวิจัย

เชิงปริมาณได้ อธิบายให้เห็นว่าการเข้าถึงสวัสดิการ จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อกองทุนมีระบบจัดการเข้มแข็ง มีสมาชิกที่ผูกพันกับกองทุน และมีแรงจูงใจจิตอาสาหนุนเสริม ในเชิงรูปธรรม กองทุนทั้ง 5 มีสวัสดิการตั้งแต่ 7 ถึง 14 ประเภท ครอบคลุมสุขภาพ ผู้สูงอายุ การศึกษา ภัยพิบัติ และกลุ่มเปราะบาง โดยสมาชิกมิได้เพียง “มีสิทธิตามระเบียบ” แต่หมายถึง “การเข้าถึงและใช้สวัสดิการได้จริง” ในชีวิตประจำวันของสมาชิก

2) ผลลัพธ์เชิงจิตวิทยาและความยืดหยุ่นฟื้นคืนพลัง (Psychological and Resilience Outcome) สะท้อนผลในเชิงจิตวิทยาของสมาชิกกองทุนและคนในชุมชนถึงความอุ่นใจ ความรู้สึกว่ามีคนดูแล และความสามารถในการฟื้นตัวเมื่อเผชิญภาวะวิกฤติ ผลการวิจัยเชิงปริมาณได้แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจภายในของผู้ทำงานกองทุนและคุณภาพของระบบการบริหารจัดการมีผลต่อความมั่นคงทางใจของสมาชิกอย่างเด่นชัด และกรณีศึกษาทั้ง 5 กองทุนฯ ช่วยยืนยันผลดังกล่าว โดยเฉพาะกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี ที่สมาชิกเห็นว่ากองทุนคือพื้นที่ของการพบปะและความผูกพัน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ที่ทำให้กลุ่มเปราะบางรู้สึกว่าไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกที่ได้สร้างความมั่นคงจากฐานป่าและศรัทธาของชุมชน จึงสะท้อนมิติทางจิตใจที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชีวิตพอ ๆ กับผลลัพธ์ทางกายภาพ

3) ผลลัพธ์ด้านการลดความเปราะบางทางสังคม (Reducing Social Vulnerability) ซึ่งหมายถึงการลดผลกระทบจากความยากจน เจ็บป่วย หนี้สิน ภัยพิบัติ และปัจจัยเสี่ยงอื่นที่คุกคามชีวิต

สมาชิกกองทุนสวัสดิการ ซึ่งผลการวิจัยเชิงปริมาณสะท้อนว่าแรงจูงใจในการเป็นจิตอาสาและคุณภาพการบริหารจัดการเป็นพลังหลักในการลดความเปราะบางได้จริง ในเชิงรูปธรรม อย่างเช่นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ที่ลดความเปราะบางของคนในชุมชนช่วงภาวะวิกฤติโควิดด้วยการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย ศูนย์พักคอย และผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่ในระบบ Long Term Care (LTC) กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกลดความเปราะบางด้วยแนวทางการใช้ “ป่าเป็นสวัสดิการ” กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีลดความเปราะบางของสมาชิกและคนในชุมชนด้วยสถาบันการเงินชุมชนและการแก้หนี้นอกระบบ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีลดผลกระทบทางเศรษฐกิจท่องเที่ยวที่ซบเซาด้วยการคิดค้นหาโอกาสให้สมาชิกได้สร้างอาชีพใหม่ และกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีลดความเสี่ยงด้วยการดูแลสุขภาพเชิงรุกและการช่วยเหลือกันในยามวิกฤติ ดังนั้นกองทุนที่เข้มแข็งสามารถทำหน้าที่ทั้งในเชิงป้องกันไม่ให้ สมาชิกได้รับผลกระทบที่มากเกิน และมีส่วนในการทำหน้าที่ช่วยพยุงให้กลับมาฟื้นตัวได้

4) ผลลัพธ์รวมของการเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม ซึ่งสะท้อนภาพว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนทำหน้าที่เป็นตาข่ายรองรับความเสี่ยงและกลไกเสริมระบบสวัสดิการของรัฐได้ ผลการวิจัยเชิงปริมาณเมื่อเชื่อมโยงกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพจะพบว่า แม้ทั้ง 5 กองทุนมีรูปธรรมการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีในฐานะกองบุญ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีในฐานะพื้นที่ความผูกพันและขยายผลการพัฒนาฐานอาชีพจากอัตลักษณ์ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ในฐานะ

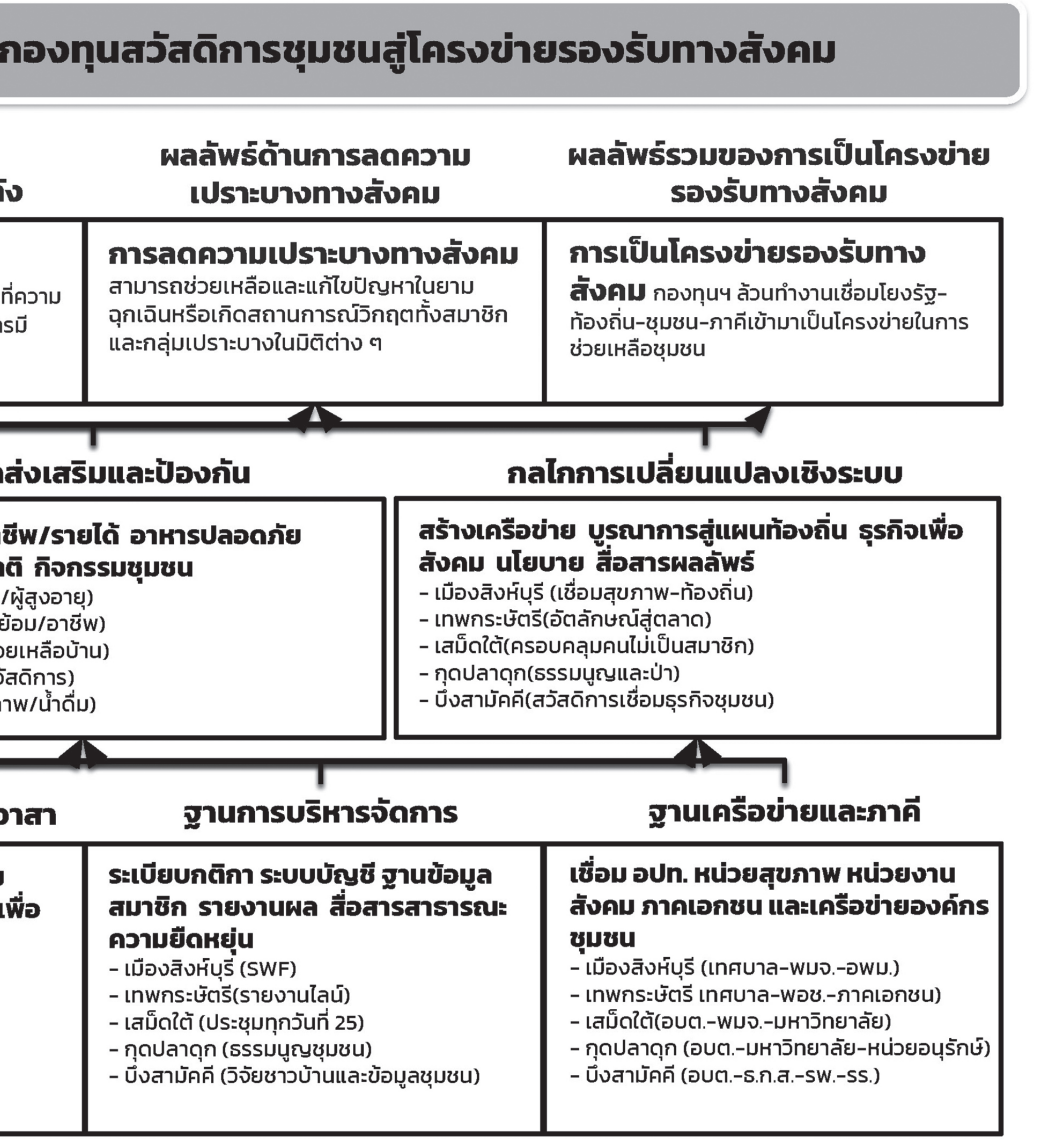
ของระบบกองทุนที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกในฐานะสวัสดิการร่วมบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีในฐานะกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เชื่อมประสานสถาบันการเงินสู่การพัฒนาฐานเศรษฐกิจชุมชนและการแก้หนี้ โดยทั้งหมดต่างนำไปสู่ผลเดียวกัน คือ การทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถเชื่อม รัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และภาคีเข้ามามีบทบาทด้วยกัน เพื่อรองรับความเสี่ยงของชีวิตในหลายมิติได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลลัพธ์ระดับสูงสุดที่สะท้อนว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนได้ก้าวพ้นจากการเป็นเพียงกองทุนช่วยเหลือสมาชิก ไปสู่การเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมหรือโครงข่ายรองรับทางสังคมของพื้นที่ได้

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคมไม่ใช่รูปแบบสำเร็จรูปเพียงแบบเดียว แต่เป็นกรอบพัฒนาที่มีองค์ประกอบร่วมและสามารถปรับใช้ได้ตามบริบท โดยแก่นสำคัญ คือ การทำให้พลังจิตอาสาและทุนทางสังคมของชุมชนได้รับการแปลงเป็นระบบบริหารจัดการที่น่าเชื่อถือ สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานกับภาคี และสร้างผลลัพธ์ได้จริง

รูปแบบการพัฒนา 4 ฐาน 3 กลไก 4 ผลลัพธ์ของการพัฒนา

กองทุนสวัสดิการชุมชนสู่โครงข่ายรองรับทางสังคม
ผลลัพธ์ด้านการลดความเปราะบางทางสังคม
ผลลัพธ์รวมของการเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม
การลดความเปราะบางทางสังคม
สามารถช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในยามฉุกเฉินหรือเกิดสถานการณ์วิกฤตทั้งสมาชิกและกลุ่มเปราะบางในมิติต่าง ๆ
การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม กองทุนฯ ล้วนทำงานเชื่อมโยงรัฐ-ท้องถิ่น-ชุมชน-ภาคีเข้ามาเป็นโครงข่ายในการช่วยเหลือชุมชน
กลไกการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ
สร้างเครือข่าย บูรณาการสู่แผนท้องถิ่น ธุรกิจเพื่อสังคม นโยบาย สื่อสารผลลัพธ์
- เมืองสิงห์บุรี (เชื่อมสุขภาพ-ท้องถิ่น)
- เทพกระษัตรี(อัตลักษณ์สู่ตลาด)
- เสม็ดใต้(ครอบคลุมคนไม่เป็นสมาชิก)
- กุดปลาดุก(ธรรมนูญและป่า)
- บึงสามัคคี(สวัสดิการเชื่อมธุรกิจชุมชน)
ฐานการบริหารจัดการ
ฐานเครือข่ายและภาคี
ระเบียบกติกา ระบบบัญชี ฐานข้อมูลสมาชิก รายงานผล สื่อสารสาธารณะ ความยืดหยุ่น
- เมืองสิงห์บุรี (SWF)
- เทพกระษัตรี(รายงานไลน์)
- เสม็ดใต้ (ประชุมทุกวันที่ 25)
- กุดปลาดุก (ธรรมนูญชุมชน)
- บึงสามัคคี (วิจัยชาวบ้านและข้อมูลชุมชน)
เชื่อม อปท. หน่วยสุขภาพ หน่วยงานสังคม ภาคเอกชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน
- เมืองสิงห์บุรี (เทศบาล-พมจ.-อพม.)
- เทพกระษัตรี เทศบาล-พอช.-ภาคเอกชน)
- เสม็ดใต้(อบต.-พมจ.-มหาวิทยาลัย)
- กุดปลาดุก (อบต.-มหาวิทยาลัย-หน่วยอนุรักษ์)
- บึงสามัคคี (อบต.-ธ.ก.ส.-รพ.-รร.)

บันทึกท้ายบท

กรณีศึกษาจาก 5 พื้นที่

การดำเนินงานของกองทุน
สวัสดิการชุมชน

การก่อเกิดและพัฒนาการกองทุนสวัสดิการ ระบบและกลไก การบริหารจัดการ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 5 กองทุน ชี้ให้เห็นว่ามีลักษณะจากการรวมตัวกันของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบล ร่วมกันจัดตั้งเป็น "เครือข่ายองค์กรชุมชน" อันเนื่องมาจากการส่งเสริมและสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งมีบทบาทหลักในการส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการในระดับตำบลทั่วประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา โดยมีกลไกการทำงานเชิงพื้นที่คือ ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัด หรือคณะทำงานจังหวัด ที่มีบทบาทในการเผยแพร่ สร้างความรู้ความเข้าใจ และประสานงานเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลและมีลักษณะเป็น "เครือข่ายองค์กรชุมชนระดับตำบล" เช่นกัน

การก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล มี 2 ลักษณะ คือ

1) จัดตั้งกองทุนใหม่ ได้แก่ เครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี

2) การเชื่อมโยงต่อยอดกับกลุ่ม องค์กรชุมชนเดิมของชุมชน ได้แก่ กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก เป็นการต่อยอดยกระดับการทำงานของเครือข่ายป่าชุมชน

การก่อตั้งของทั้ง 5 กองทุน มีระยะเวลายาวนานมากกว่า 10 ปี

ในการก่อตั้งกลุ่ม ซึ่งมีชื่อต่างกันตามบริบทของแต่ละตำบล ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ชื่อตำบลเป็นชื่อเดียวกับชื่อกองทุน เช่น กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญของกองทุนสวัสดิการของแต่ละตำบลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อสร้างหลักประกันชีวิตของคนในชุมชน ทั้งในด้านการเงิน สิ่งของและน้ำใจความช่วยเหลือระหว่างกัน โดยครอบคลุมทุกช่วงชีวิต นับตั้งแต่เกิด เจ็บป่วย ชราภาพ หรือเสียชีวิต ตามบริบทที่ชุมชนสามารถร่วมกันดูแลกันได้ตามรูปแบบที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น โดยการออมวันละบาท เป็นกองบุญ หรือกองทุน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตามแนวคิด “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” โดยหลักคิดสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เป็นฐานสำคัญที่เชื่อมโยงสมาชิก คือ ออมวันละบาทหรือทำบุญวันละบาทเพื่อเป็นกองบุญช่วยเหลือซึ่งกันและเป็นหลักคิดที่เชื่อมโยงกับฐานศาสนาและวัฒนธรรมความเชื่อด้วยเช่นกัน

เพื่อให้ข้อมูลดังที่กล่าวมาทั้งหมดมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงจะได้นำเสนอกรณีศึกษาจาก 5 พื้นที่การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน ให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรายละเอียดของการดำเนินงานของแต่ละกองทุนที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ภายใต้ บริบทและวัฒนธรรมของพื้นที่ตามรูปแบบการพัฒนา 4 ฐาน 3 กลไก 4 ผลลัพธ์ สู่การเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม

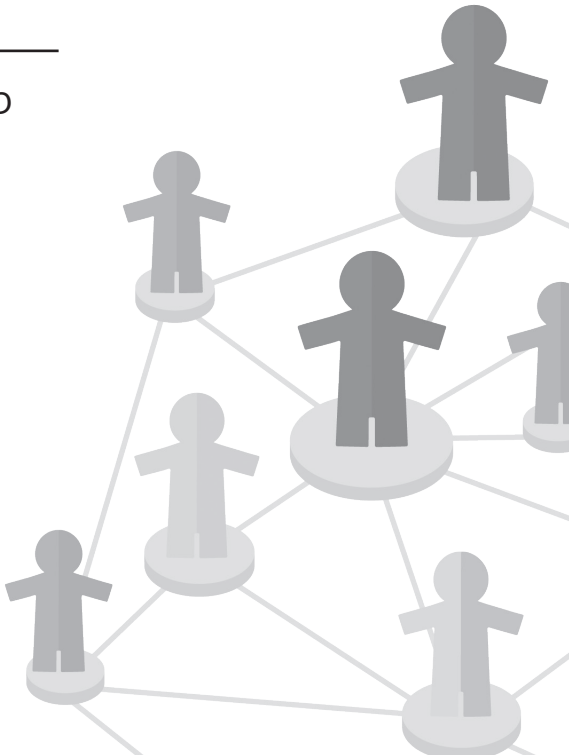
บันทึกท้ายบท

Social Safety Net

1

กองทุน
สวัสดิการชุมชน
ตำบลบางมัญ
อำเภอเมืองสิงห์บุรี
จังหวัดสิงห์บุรี

ตำบลบางมัญ อำเภอเมือง
สิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี ตำบลบางมัญ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

"ฐานแนวคิดกองบุญ ทำบุญวันละบาทเพื่อให้การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและการขับเคลื่อนด้วยพลังจิตอาสากองทุนสวัสดิการชุมชน ไม่เพียงแต่ช่วยเหลือ เรื่อง "เงิน" หรือ "สวัสดิการ" เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง "คน" ให้มีจิตสำนึกร่วม และสร้าง "ชุมชน" ให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว"

การก่อเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองจังหวัดสิงห์บุรี ก่อตั้งขึ้นในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 (1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550) โดยการนำของนาวาอากาศโทพยนต์ สำริด ซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญและมีแกนนำจิตอาสาที่ซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนงาน ซึ่งเรียกว่า "ผู้ก่อการดี" ได้มีการเรียนรู้การทำงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. และได้รับแนวคิดจากครูชบ ยอดแก้ว ในการตั้งกองทุนสวัสดิการตั้งได้นำแนวคิดการทำบุญเป็นเครื่องมือในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเริ่มต้นจากแนวคิดการทำบุญ "วันละบาท" เพื่อเป็น"กองบุญ" ในการจัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกกองทุนและ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน "เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตั้งแต่เกิดจนตาย เกิดระบบการดูแลซึ่งกันและกันของคนในชุมชน" มีสมาชิกแรกตั้ง 303 คน สมาชิกมาจาก 5 ชุมชน และมีเงินสมทบเริ่มแรก 289,080 บาท

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2549 จังหวัดสิงห์บุรีประสบอุทกภัยครั้งใหญ่ ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีและได้ รับงบประมาณฟื้นฟูภัยพิบัติ ซึ่งขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดได้นำเงินส่วนหนึ่ง (20% หรือ 20,000 บาท ต่อตำบล) มาใช้ในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในหลายพื้นที่ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของกองบุญหรือกองทุนคือ สร้างหลักประกัน ให้กับคนในชุมชน รวมถึงกิจกรรมทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชน มีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในรูปสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือ เกื้อกูลเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และยัง ช่วยเหลือผู้ยากไร้และประสบภัยพิบัติต่างๆ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ ที่ดีของสมาชิกและคนในชุมชน ความผูกพัน การช่วยเหลือเกื้อกูล การอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ความรู้สึกภูมิใจ และการมีความสุขทั้งกาย และใจร่วมกัน และการเชื่อมโยงและสร้างพลังร่วมของชุมชน ในการและยืมเงินจากกองทุนต่างๆ ในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออม ทรัพย์ เป็นต้น ครอบครัวสามารถนำเงินที่ได้รับจากกองทุน ไปชดเชยเพื่อไม่ให้ ครอบครัวต้องรับภาระหนี้สิน และเป็นการ แก้ไขปัญหา

ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาของการขับเคลื่อนกองทุน สวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี มีการเติบโตขยายผล มาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 2,156 คน ครอบคลุมพื้นที่ 14 ชุมชน (จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 16,000 คน) จำนวนเงินกองทุน สะสม 5,290,000 บาท

กองทุนสวัสดิการชุมชนเคลือข่ายเมืองสิงห์บุรจังหวัดสิงห์บุรี ตั้งอยู่ใน ตำบลบางมัญตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี เป็นพื้นที่ที่มี

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นดินตะกอนที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ เป็นที่ราบเชิงเขาและที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านเป็นแนวเขตธรรมชาติ ทำให้มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ตลอดปี มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 2,850 ครัวเรือน มีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 8,750 คน แบ่งเป็นชาย 4,280 คน หญิง 4,470 คน ลักษณะทางเศรษฐกิจมีความหลากหลายโดยแบ่งออกเป็นภาคส่วนหลัก ได้แก่ การเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักการปลูกข้าวเนื่องจากมีดินที่อุดมสมบูรณ์และแหล่งน้ำที่เพียงพอและอาชีพการค้าขายและบริการ ประกอบด้วยร้านค้าชุมชน ตลาดสด และธุรกิจบริการต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหรือภัยคุกคามชุมชนในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา พื้นที่ได้ประสบปัญหาวิกฤติ สถานการณ์น้ำท่วมในพื้นที่สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนและทรัพย์สิน (ปี พ.ศ.2549) ต่อมาก็เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า COVID 2019 (ปี พ.ศ.2563) ซึ่งได้รับผลกระทบถ้วนหน้า ในขณะที่ปัจจุบันคนในชุมชนประสบปัญหาทางด้านสุขภาพ NCDs โรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นส่วนใหญ่

ระบบและกลไก

การเชื่อมโยงเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการกองทุน

“การที่คนในพื้นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของและบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การเสียสละ

และความรับผิดชอบร่วมกัน นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น และการพึ่งพาตนเองของชุมชน”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี มีกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนด้วยพลังจิตอาสาของแกนนำชุมชนและข้าราชการบำนาญ หรือสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ยึดหลักการพึ่งพาตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน คุณสมบัติของสมาชิกคือเป็นผู้มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ในเขตเทศบาลเมืองสิงห์บุรี อายุตั้งแต่ 1-60 ปี การรับสมาชิกจะเปิดรับปีละ 1 ครั้ง คือเดือนมกราคมของทุกปี โดยเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า 50 บาท และส่งเงินสมทบกองทุนปีละ 365 บาท โดยสมาชิกสามารถสมัครเป็นสมาชิกกองทุนในเขตเทศบาลได้เพียงชุมชนเดียวสมทบเท่านั้น กรณีที่สมาชิกลาออกหรือขาดส่งถือว่าขาดจากการเป็นสมาชิก จะไม่ได้รับเงินคืนไม่ว่ากรณีใดๆ อย่างไรก็ตามสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ทำการเกษตร ไม่มีสวัสดิการประกันสังคม บางรายมีฐานะยากจน

แหล่งที่มาของกองทุนสวัสดิการฯ งบประมาณจาก 3 ฝ่าย หรือที่เรียกว่า “3 ขา” ได้แก่ 1) เงินสมทบจากสมาชิกกองทุนได้แก่ ค่าธรรมเนียมแรกเข้าและเงินสมทบรายปี 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 50,000 บาท 3) รัฐบาล (ผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ (พอช.) เป็นจำนวนเงิน 796,000 บาท นอกจากนี้ยังมีเงินที่ได้รับบริจาคจากองค์กร บุคคล สมาคม และเงินรายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ยเงินฝาก โดยการนำเงินกองทุนสวัสดิการไปฝากไว้กับสหกรณ์กองบิน ทำให้มีรายได้ประมาณปีละ 100,000 บาท จากการสัมภาษณ์เหรัญญิกของกองทุนฯ พบว่า ปัจจุบันกองทุนมีเงินสะสมประมาณ

5.29 ล้านบาท โดยมีการฝากเงินใน 3 บัญชี ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย, ธนาคารออมสิน (ใช้เป็นเงินหมุนเวียน) และสหกรณ์กองบิน 2 ซึ่งให้ดอกเบี้ยสูงกว่าธนาคารทั่วไป นอกจากนี้ เงินสมทบจาก อปท. จำนวน 50,000 บาทจะถูกนำไปใช้มอบทุนการศึกษาให้แก่สมาชิกเด็กอายุ 1-15 ปี

รูปแบบการบริหารจัดการผ่านคณะทำงานที่มาจากตัวแทนของแต่ละกองทุนในชุมชน มีจำนวน 56 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี คณะกรรมการทำหน้าที่ในการกำหนดระเบียบกองทุนสวัสดิการและการปรับปรุงระเบียบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ของชุมชน ซึ่งมีการปรับปรุงระเบียบเมื่อปี พ.ศ.2565 การพัฒนากองทุน พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก ประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานทั้งภายในภายนอกชุมชน

การแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนฯ

► ประธานฯ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจการของกองทุนฯ และทำหน้าที่เป็น ประธานในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารและการประชุมใหญ่ของกองทุนฯ และเป็นผู้แทนของกองทุนฯ ในการทำนิติกรรมต่างๆ กับบุคคลภายนอก

► รองประธานฯ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการบริหารกิจการของกองทุนฯ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธาน กองทุนฯ มอบหมาย และทำหน้าที่แทน

ประธานกองทุนฯ เมื่อประธานกองทุนฯ ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ การทำหน้าที่แทนประธานกองทุนฯ ให้รองประธานตามลำดับตำแหน่งเป็นผู้กระทำการแทน

► เลขานุการฯ เหรัญญิกฯ ทำหน้าที่เกี่ยวกับธุรการทั้งหมดและปฏิบัติตามคำสั่งของประธานกองทุนฯ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเลขานุการในการประชุมต่างๆ ของกองทุนฯ มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินและดูแลทรัพย์สินทั้งหมดของกองทุนฯ และเป็นผู้จัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย บัญชีงบดุลของกองทุนฯ และเก็บเอกสารหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินของกองทุนฯ เพื่อการตรวจสอบ และดำเนินการสรุปงบดุลในเดือนกันยายนเพื่อรายงาน พอช. ทุกปี

► นายทะเบียนหรือฝ่ายรวบรวมข้อมูล ทำหน้าที่รวบรวมจัดทำข้อมูลทะเบียนสมาชิก ให้เป็นปัจจุบัน ฯ มีหน้าที่เข้าร่วมประชุมทุกครั้งและมีสิทธิเสนอข้อคิดเห็นการดำเนินงานของกองทุน

► กรรมการแต่ละชุมชนฯ ละ 2 คน มีหน้าที่รับผิดชอบการเก็บเงินสมทบจากสมาชิกในชุมชนของตน แล้วนำส่งเหรัญญิกกองทุนในเดือนมกราคมทุกปี และดูแลการจัดสวัสดิการ ต่างๆ ตามระเบียบให้กับสมาชิกในชุมชน โดยประสานกับคณะกรรมการกองทุน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง

คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และข้าราชการเกษียณ โดยมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรายงานผล การดำเนินงานเป็นประจำทุก 3 เดือน มีรูปแบบการประชุม

สัญจรไปในชุมชน และมีการทำงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น พอช., พม. เป็นต้น นอกจากนี้การทำงานด้านข้อมูล ได้มีการทำงานผ่านโปรแกรมการเงินและการบัญชีกองทุนสวัสดิการชุมชน (SWF) ซึ่งนำโดยคุณธนพล สีใส ทำให้สามารถวิเคราะห์งบดุล รายรับรายจ่าย และมีการประเมินสอบทานกองทุน เพื่อความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

จุดเด่นของคณะกรรมการกองทุนฯคือ คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นแกนนำชุมชน ทำให้มีตำแหน่งหรือหมวกหลายใบ อาทิเช่น อาสาสมัครพัฒนาสังคม (อพม.) อสม. สมาชิกเทศบาล กลุ่มแม่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ และการเป็นคณะกรรมการของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน (สสส.) ศูนย์พัฒนาการเมือง สภาพลเมืองสิงห์บุรีทำให้สามารถเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐและให้ความช่วยเหลือสมาชิกได้กว้างขวาง ตัวอย่างเช่น บ้านพอเพียง การประกอบอาชีพ ด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะในชุมชน และการขยายงานเกี่ยวกับประเด็นสุขภาพ NCD โรคไม่ ติดต่อเรื้อรัง การปลูกผักสวนครัว การออกกำลังกาย บูรณาการการทำงานในการพัฒนาสมาชิกกองทุนด้านต่างๆ

ความท้าทายของคณะกรรมการ คือ คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ข้าราชการบำนาญ ทำงานด้วยจิตอาสาจึงไม่ต้องการค่าตอบแทน ทำด้วยใจ อย่างไรก็ตามยังพบว่าขาดกรรมการที่เป็นคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้และสานงานต่อ เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีภาระความรับผิดชอบต่อครอบครัว และต้องทำงานประจำ

รูปแบบการจัดสวัสดิการของกองทุน

“จัดสวัสดิการที่หลากหลาย ครอบคลุมและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกกองทุน”

กองทุนฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงให้กับคนในชุมชน โดยช่วยเหลือกันตั้งแต่เกิดจนตาย มีสวัสดิการหลัก 9 ประเภท ดังนี้ 1) กรณีเสียชีวิต: เงินฌาปนกิจ 2) การเจ็บป่วย/รักษาพยาบาล 3) สวัสดิการเพื่อการศึกษา 4) สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/คลอดบุตร 5) ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยการมอบเงินและสิ่งของให้กับสมาชิกผู้ประสบภัยน้ำท่วม ลมพายุพัดบ้านเรือนหรือภัยพิบัติด้านอื่น ๆ 6)สนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ 7) ช่วยเหลือคนด้อยโอกาส/คนพิการ และกลุ่มเปราะบาง 8) สวัสดิการด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ เช่น การฝึกอบรม จัดฝึกอบรมวิชาชีพทักษะที่จำเป็น และการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตสินค้า แปรรูปสินค้า 9) สวัสดิการด้านการพัฒนาฟื้นฟูชุมชน เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ การปลูกป่าและการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โครงการบ้านพอเพียง

หลักเกณฑ์การช่วยเหลือสมาชิกกรณีเสียชีวิต กองทุนจัดให้ สมาชิกทุกคน ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนฯ ประจำชุมชน จัดพวงหรีดเคารพศพ ไม่เกิน 500 บาท

2. คณะกรรมการกองทุนฯ ทุกชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพไม่เกิน 500 บาท
3. กรณีไม่ได้วางหรีดเคารพศพ หรือไม่ได้เป็นเจ้าภาพสวด ไม่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินทดแทนได้
4. กรณีเสียชีวิต เป็นรายบุคคลจะได้รับการช่วยเหลือ ดังนี้

    1) สมาชิก 1 วัน ถึง 364 วัน กองทุนฯ มอบเงินช่วยเหลือ 1,000 บาท (ไม่ถึง 1 ปี)

    2) สมาชิกครบ 1 ปี (เต็ม) กองทุนฯ มอบเงินช่วยเหลือ 2,000 บาท

    3) สมาชิกครบ 2 ปี (เต็ม) กองทุนฯ มอบเงินช่วยเหลือ 11,000 บาท

    4) สมาชิกครบ 3 ปี (เต็ม) กองทุนฯ มอบเงินช่วยเหลือ 13,000 บาท

    5) สมาชิกครบ 4 ปี (เต็ม) กองทุนฯ มอบเงินช่วยเหลือ 15,000 บาท

    6) สมาชิกครบ 5 ปี (เต็ม) กองทุนฯ มอบเงินช่วยเหลือ 17,000 บาท

    7) สมาชิกครบ 5 ปี (เต็ม) ขึ้นไป กองทุนฯ มอบเงินช่วยเหลือ 19,000 บาท

5. การจัดสวัสดิการด้านอื่นๆ

    1) สมาชิกคลอดบุตร ช่วยเหลือ 500 บาท และรับขวัญบุตร 1,500บาท (รวม 1,500) ต้องมีใบสูติบัตรรับรอง และต้องเป็นสมาชิก 1ปีขึ้นไป

    2) สมาชิกป่วย (ต้องเป็นสมาชิก 5 เดือนขึ้นไป) ต้องนอนโรงพยาบาล 3 คืนขึ้นไป และมี หนังสือรับรองจากโรงพยาบาล

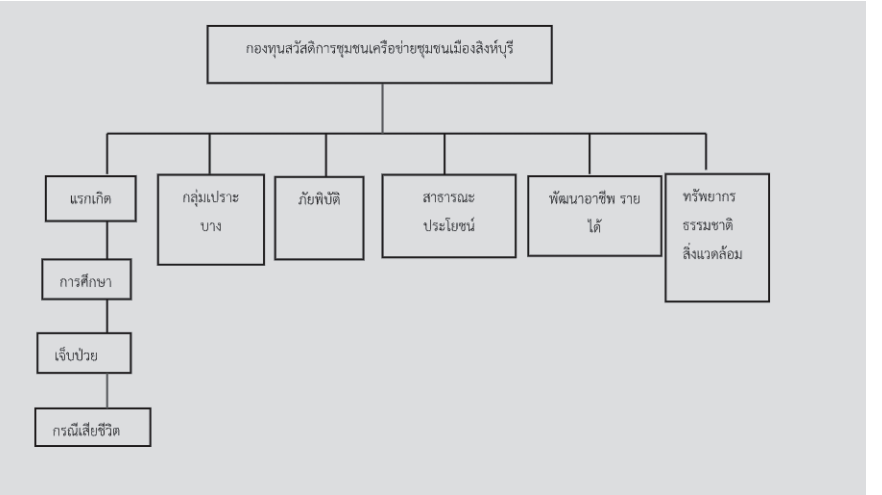
ช่วยเหลือครั้งละ 500 บาท 1 ปี ช่วยเหลือไม่เกิน 2 ครั้ง
3) สวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากไร้ / ผู้สูงอายุ / ผู้ด้อยโอกาส / คนพิการ / ผู้ประสบภัยพิบัติ / ค่าครองชีพหรือทุนการศึกษา / ทุนประกอบอาชีพ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกองทุน โดยยึดหลักความมั่นคงของสถานภาพทางการเงินของกองทุนเป็นสำคัญ และบันทึกอยู่ในรายงานการประชุม
4) กรณีสมาชิกที่เป็นสมาชิกมาแล้ว 5 ปี ขึ้นไป เกิดป่วยติดเตียง ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบ ไม่ต้องส่งเงินสมทบรายปี แต่ให้ได้รับการช่วยเหลือ ณ จำนวนปีที่ส่งเงินสมทบมา มีผลให้ไม่ขาดจากการเป็นสมาชิก
5) สวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกเด็ก อายุตั้งแต่ 1 ปี ถึง 15 ปี
6) ช่วยเหลือค่าครองชีพหรือทุนการศึกษา ปีละ 300 บาท / ทุกปี (ต้องเป็นสมาชิก 1 ปีขึ้นไป

ระเบียบการจัดสวัสดิการที่ยืดหยุ่น การจัดสวัสดิการประเภทต่างๆ ดังที่กล่าวข้างต้น หากสถานภาพทางการเงินของกองทุนฯ มีสภาพไม่มั่นคงจนไม่สามารถจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกได้ ให้คณะกรรมการพิจารณาปรับระเบียบลดจำนวน เงิน หรืองดการช่วยเหลือได้ และเมื่อหากกองทุนฯ ได้รับเงินสมทบสนับสนุนจากรัฐบาล / พอช. และเทศบาลเมืองสิงห์บุรี มากขึ้น คณะกรรมการกองทุนฯ พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความมั่นคงสามารถปรับ ระเบียบให้การช่วยเหลือได้ การจัดสวัสดิการช่วยเหลือทุกประเภทของกองทุนฯ สามารถปรับเปลี่ยนเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกได้ตามความเหมาะสม

จากกรณีที่ชุมชนเผชิญกับสถานการณ์น้ำท่วมกองทุนฯ ในช่วงปี พ.ศ.2549 ได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือในการสำรวจสภาพปัญหาความเดือดร้อนเพื่อส่งรายชื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ และมีการจัดถุงยังชีพเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ สมาชิกเบื้องต้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและเป็นการให้กำลังใจกันของคนในชุมชน และเมื่อชุมชนประสบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า COVID 19 ในช่วงปี พ.ศ.2563 กองทุนสวัสดิการได้ร่วมกันดูแล ช่วยเหลือกันโดยการจัดทำเจลล้างมือ แมส การช่วยเหลือป้องกันในชุมชน โดยการจัดตั้งศูนย์พักคอย

ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID 19 มีสมาชิกผู้สูงอายุเสียชีวิตจำนวนมากส่งผลให้เงินในกองทุนลดลงอย่างมาก ด้วยสถานการณ์ วิกฤติทางด้านการเงิน ทำให้กองทุนมีการปรับระเบียบการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางด้านการเงินของกองทุน

นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนยังให้ความช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางโดยการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ เช่น พมจ. เช่น การสร้างบ้านพอเพียง การอบรมและการพัฒนาด้านอาชีพและรายได้ให้กับสมาชิก โดยการสนับสนุนจาก พมจ. สิงห์บุรี และมีการส่งเสริมสุขภาพให้กับสมาชิกผู้สูงอายุของกองทุน พัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพใจ ห่างไกลจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง NCD โดยการส่งเสริมให้ มีการออกกำลังกาย ฝึกสมาธิและให้ความรู้ทางด้านสุขภาพ

ความสำเร็จของกองทุน

“กองทุนสวัสดิการชุมชน ฯ หรือ กองทุนวันละบาท ไม่ได้เป็นเพียงแค่การให้เงิน แต่ยังเป็น เครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม ความมั่นคงในชีวิต และการพัฒนาทุนทางสังคม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ในระยะยาวต่อไป”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายเมืองสิงห์บุรีได้สร้างความสำเร็จที่สำคัญหลายประการ ดังต่อไปนี้

ความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกองทุน

1) กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการเติบโตของสมาชิกและเงินกองทุน จากข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566 มีสมาชิกสะสม

2,808 คน และสมาชิกคงเหลือ 2,018 คน และมีเงินกองทุนรวมสะสม กว่า 5.29 ล้านบาท

2) กลไกการบริหารจัดการที่เป็นระบบ กองทุนมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและมีคณะกรรมการที่เข้มแข็ง

3) การจัดสวัสดิการที่ครอบคลุม มีการช่วยเหลือสมาชิกไปแล้วเป็นเงินรวมกว่า 8.6 ล้านบาท ทำให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกดีขึ้น ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและยามฉุกเฉิน ทำให้ครัวเรือนมีเงินเหลือใช้จ่ายในด้านอื่น ๆ หรือสำหรับการออม

4) สร้างวินัยทางการเงิน การออมเงินวันละบาท อย่างสม่ำเสมอ เป็นการปลูกฝังวินัยในการออม และการวางแผนทางการเงินให้กับสมาชิก

5) การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์และความเข้มแข็ง เกิดความเอื้ออาทรและความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างกองทุนฯ กับหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นก็ดีขึ้นตามลำดับ

6) เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำกองทุนสวัสดิการชุมชน คณะกรรมการกองทุนได้มีการเชื่อมโยงและการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานในจังหวัด เช่น พมจ. รพสต. ในการช่วยเหลือและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก

7) ลดความเหลื่อมล้ำ สมาชิกทุกคนได้รับสวัสดิการอย่างเท่าเทียมกัน ตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน ไม่ว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร

8) การพัฒนาระบบสวัสดิการแบบบูรณาการ เมื่อกองทุนมีความมั่นคง อาจมีการขยายประเภทของสวัสดิการให้ครอบคลุมและ

เชื่อมโยงกับมิติอื่น ๆ ของชีวิต เช่น การส่งเสริมอาชีพ การดูแลสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น

ความสำเร็จด้านการพัฒนาชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

"ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ โดยชุมชนมีความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและปัญหาของตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพางบประมาณจากภายนอกเพียงอย่างเดียว กองทุนจะเป็นกลไกหลักในการจัดการสวัสดิการ"

1) การบริหารจัดการกองทุนร่วมกัน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้พบปะ พูดคุย และตัดสินใจร่วมกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความร่วมมือ

2) สร้างทุนทางสังคม เกิดความไว้วางใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาอื่น ๆ

3) เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกองทุนจะเป็นจุดเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างชุมชน สมาชิก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

ความท้าทายและทิศทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน

ความท้าทายที่สำคัญของการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการ คือ

1) การที่กองทุนฯ ต้องรับสมัครสมาชิกใหม่จากเครือข่าย

ให้ได้มากกว่า 100 คนต่อปีติดต่อกัน เพื่อให้ได้รับเงินสมทบจากรัฐบาลผ่านทาง พอช. หากไม่สามารถทำได้ กองทุนฯ จะเริ่มอ่อนแรงลงและมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ เนื่องจากต้องพึ่งพาเงินสมทบจากสมาชิกเพียงอย่างเดียว นี่เป็นจุดที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

2) คณะกรรมการของกองทุนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีจิตอาสาทำงานเพื่อชุมชน “ข้าราชการเกษียณ” ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน และมีคณะกรรมการที่เป็นคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้และสืบทอดการดำเนินงานน้อย เนื่องจากมีภารกิจและหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ ส่งผลต่อการบริหารจัดการกองทุน

3) แนวโน้มในอนาคตจะมีสมาชิกที่เสียชีวิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากสมาชิกรุ่นแรก ๆ เป็นผู้สูงอายุ ทำให้กองทุนมีค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการเพิ่มขึ้น และเงินกองทุนอาจจะไม่เพียงพอ นอกจากนี้หากกองทุนรับสมาชิกใหม่ไม่ได้มากกว่า 100 คนต่อปี จะไม่ได้รับเงินสมทบจากรัฐบาลผ่าน พอช. ทำให้ต้องพึ่งพาเงินสมทบจากสมาชิกเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้กองทุนมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ

4) การนำเงินกองทุนสวัสดิการชุมไปลงทุนเพื่อให้เกิดรายได้มีความเสี่ยงทำให้คณะกรรมการตัดสินใจลงทุนที่มั่นคง เช่น นำเงินฝากสหกรณ์กองบิน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม

จากการศึกษาการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายชุมชนเมืองสิงห์บุรี พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่าย

ชุมชนเมืองสิงห์บุรี ตำบลบางมัญ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีบทบาทเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม สะท้อนให้เห็นรูปแบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ที่เกิดจากการรวมกลุ่มและมีการยึดโยงกับความสัมพันธ์ทุนทางสังคมของในชุมชนในเชิงพื้นที่ระดับตำบล ที่มีความเชื่อมโยงมาจากฐานคิดทางด้านศาสนาเป็นเครื่องยึดโยงสมาชิก การทำบุญวันละบาท เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังนั้นการตั้งกองทุนสวัสดิการจึงเป็นการที่สมาชิกมาทำบุญเพียงวันละ 1 บาทเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย และเพื่อรับมือกับความเสี่ยงหรือวิกฤตทาง เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นภัยคุกคามเกิดขึ้นกับคนในชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้งการทางด้านการเงิน และการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และใช้กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นเครื่องมือที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีการช่วยเหลือกันในยามจำเป็น เช่น การเจ็บป่วย การเสียชีวิต รวมถึงภัยพิบัติ รวมถึงการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง”

นอกจากนี้ กองทุนยังดำเนินการไปสู่การสร้างทุนทางสังคมที่เข้มแข็งเกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความผูกพันระหว่างคนในชุมชน จนสามารถพัฒนาระบบสวัสดิการที่ยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง ทำให้ชุมชนเมืองสิงห์บุรีมีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้น และเป็นต้นแบบของการพัฒนาสวัสดิการชุมชนบนฐานของความร่วมมือและความสามัคคีของในพื้นที่ ดังนี้

1. กองทุนก่อตั้งขึ้นจากฐานแนวคิดการ “ทำบุญวันละบาท” เพื่อเป็น “กองบุญ” สำหรับการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ระหว่างสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย เน้น การให้อย่างมีคุณค่าและการรับอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นการสร้างระบบการดูแลกันเองของคนในชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลและการบริหารจัดการกองทุน

2. กองทุนสวัสดิการชุมชน ทำหน้าที่เป็นแหล่งพึ่งพายามฉุกเฉินและให้ความช่วยเหลือที่หลากหลายรูปแบบแก่สมาชิกและผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีสวัสดิการประกันสังคมและมีฐานะยากจนที่อยู่ในชุมชน

3. คณะกรรมการขับเคลื่อนงานของกองทุนดำเนินการด้วยพลัง “จิตอาสาของคนในชุมชน” ของแกนนำชุมชนและข้าราชการบำนาญ ซึ่งเรียกว่า “ผู้ก่อการดี” โดยคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ทำงานด้วยใจและไม่ต้องการค่าตอบแทนแต่ต้องการช่วยเหลือคนในชุมชน

4. กองทุนมีกลไกที่ยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการปรึกษาหารือและขอมติจากสมาชิก โดยสามารถพิจารณาปรับระเบียบ ลดจำนวนเงิน หรือยกเลิกความช่วยเหลือได้ หากสถานภาพทางการเงินไม่มั่นคง ดังตัวอย่างเช่น ในช่วงสถานการณ์โควิด สมาชิกผู้สูงอายุเสียชีวิตจำนวนมาก ต้องใช้ เงินช่วยเหลือมากทำให้กองทุนลดลงอย่างรวดเร็ว คณะกรรมการและสมาชิกจึงมีมติร่วมกันปรับลดจำนวนเงินที่จัดสวัสดิการ

5. กองทุนสวัสดิการชุมชนสร้างให้เกิดทุนทางสังคม เกิดความไว้วางใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาอื่น ๆ

6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกองทุนจะเป็นจุด

เชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างชุมชน สมาชิก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

ศักยภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโค	
ภัยคุกคาม ที่เกิดขึ้นกับชุมชน	**กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ**
ปี พ.ศ.2549 สถานการณ์น้ำท่วมใหญ่ในจังหวัดสิงห์บุรี และมีแนวโน้มจะท่วมทุกปี	สมาชิกในชุมชน บ้านเรือนและทรัพย์สินเสียหาย
ปี พ.ศ.2563 สถานการณ์การแพร่ ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 หรือ COVID-19	สมาชิกในชุมชน ผู้สูงอายุ
ปัญหาด้านสุขภาพโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง NCDs ได้แก่ โรคความดัน เบาหวาน หลอดเลือดอุดตัน เป็นภัยคุกคามสมาชิกผู้สูงอายุในปัจจุบัน	สมาชิกทั่วไป ผู้สูงอายุ

รงข่ายความปลอดภัยทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ

วิธีการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ	ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ
กองทุนทำหน้าที่สำรวจข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม และมีการส่งต่อข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก เช่น พมจ. เพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที	คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด เช่น พมจ. สาธารณะสุข สสส. ทำให้สามารถเชื่อมโยงการทำงานได้อย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านการส่งต่อการช่วยเหลือ และการของบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรม
กองทุนได้ร่วมดูแลช่วยเหลือโดยจัดทำเจลล้างมือ หน้ากากอนามัย และจัดตั้งศูนย์ พักคอยป้องกันการแพร่ระบาดของโรค	มีกองทุนเป็นของตนเองระเบียบมีความยืดหยุ่นสามารถนำเงินมาใช้ได้ในกรณีฉุกเฉินและมีระเบียบที่ยืดหยุ่น
กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับสมาชิกผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การปลูกผักสวนครัว เพื่อห่างไกลจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) และมีการอบรมพัฒนาอาชีพ	คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ทำหน้าที่เชื่อมโยงทรัพยากรจากภายนอกเข้าสู่ชุมชนโดยการเขียนโครงการเพื่อของรับงบประมาณมาสนับสนุนการทำกิจกรรมให้กับสมาชิกและผู้สูงอายุ

ศักยภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน ในการเป็นโคร	
แนวคิดหลักในการจัดสวัสดิการ	**รูปแบบการจัดสวัสดิก ความปลอดภัยทางสัง**
1. กองทุนก่อตั้งขึ้นจากฐานแนวคิดการที่ยึดหลักศาสนาคือ “ทำบุญวันละบาท” เพื่อเป็น “กองบุญ” สำหรับการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย เน้นการให้อย่างมีคุณค่าและการรับอย่างมีศักดิ์ศรีซึ่งเป็นการสร้างระบบการดูแลกันเองของคนในชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลและการบริหารจัดการกองทุนทุกคนเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน 2. กองทุนสวัสดิการชุมชน ไม่ เพียงแต่ช่วยเหลือเรื่อง “เงิน” หรือ “สวัสดิการ” เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “คน” ให้มี จิตสำนึกร่วมและสร้าง “ชุมชน” ให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว	1. มอบเงินช่วยเหลือสมา ไว้ 9 ด้าน ครอบคลุมวงจ การศึกษา” 2. ส่งเสริมและพัฒนาคุณ ส่งเสริมสุขภาพกายและ ผู้สูงอายุ เช่น การออกกำ ครัว เพื่อห่างไกลจากโร และมีการอบรมพัฒนาอา 3. การช่วยเหลือผู้เปรา ผู้สูงอายุ ผู้ ด้อยโอกาส ค เพื่อเชื่อมโยงความช่ว ภายนอก เช่น พมจ. เพื และการพัฒนาอาชีพ

รงข่ายความปลอดภัยทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ

ารกับการเป็นโครงการ คมแบบไม่เป็นทางการ	บทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม
ชิกตามระเบียบ ที่กำหนด รชีวิต “เกิด แก่ เจ็บ ตาย	1. กองทุนระบบการช่วยเหลือ ผู้ ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และมีการส่งต่อเพื่อเชื่อมโยงความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก เช่น พมจ. เพื่อการสร้างบ้านพอเพียงและการพัฒนาอาชีพ
ภาพชีวิต โดยจัดกิจกรรม สุขภาพจิตให้กับสมาชิก าลังกาย การปลูกผักสวน คไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) าชีพ	2. คณะกรรมการมีการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอก เพื่อทำกิจกรรมและทำงานด้านการศึกษาวิจัย เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) / สช.
ะบางช่วยเหลือ ผู้ยากไร้ านพิการ และมีการส่งต่อ ยเหลือจากหน่วยงาน ื่อการสร้างบ้านพอเพียง	3. การบูรณาการและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบกับหน่วยงาน ภาครัฐ (เช่น พอช. พมจ.เทศบาล, อบจ.) ทำให้เข้าถึงทรัพยากรได้มากขึ้น การเชื่อมโยงทรัพยากรจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของ Informal SSNs ที่เชื่อมไปสู่ Formal SSNs เช่น การระดมทุน 3 ฝ่าย (3 ขา) ได้แก่ 1. สมาชิกสมทบ 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 3. รัฐบาล (ผ่าน พอช.)

บันทึกท้ายบท

Social Safety Net

2

กองทุน
สวัสดิการชุมชน
ตำบลเสม็ดใต้

ตำบลเม็ดใต้ อำเภอบางคล้า
จังหวัดฉะเชิงเทรา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ ตำบลเม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

การก่อเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ มีจุดเริ่มต้นจากตำบลเสม็ดใต้ดำเนินงานด้านสังคมเรื่องตำบลสุขภาวะมีการทำงานเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และได้ประสานเชิญแกนนำตำบลละ 5 คน ไปศึกษาดูงานเรื่องสุขภาวะของตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ได้รับทราบและเรียนรู้การดำเนินงานการจัดสวัสดิการวันละบาท และหลังจากนั้นได้พาแกนนำชุมชนเดินทางไปศึกษาดูงาน กองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ตำบลขุนทะเล และจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้แกนนำชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกันก่อตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2553 โดยมีแนวคิดคือ ออมวันละบาท เพื่อจัดสวัสดิการชุมชน โดยเริ่มรับสมัครสมาชิก ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2553 มีสมาชิกเริ่มจัดตั้ง จำนวน 392 คน มีเงินสมทบจากสมาชิก จำนวน 19,181 บาท โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ ข้าราชการมีบำเหน็จบำนาญ เมื่อเจ็บป่วยมีเงินค่ารักษาพยาบาล ทำไมภาคประชาชนไม่มีเหมือนเขา ถ้าเก็บเงินวันละบาท เปรียบเหมือนเงินโยนลงไปในตุ่ม ทุกวัน ๆ ทำให้เกิดแนวคิดขึ้นว่า ถ้าทำในตำบลพี่น้องประชาชนเกิดความเท่าเทียม คนรวยคนจนก็จ่ายบาทเดียวได้รับสวัสดิการเท่ากันหมด บางคนไม่มีโอกาสจะช่วยเหลือตนเอง "หนึ่งบาทรวมกัน เมื่อเสียชีวิตยังช่วยซื้อโรงศพ หนึ่งบาทรวมกันช่วยจัดงานศพได้ หนึ่งบาทจะทำให้ชีวิตดีขึ้นได้" การดำเนินงานกองทุนดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องยาวนานนับ 15 ปี ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 1,386 คน ประกอบด้วย 1) บุคคลทั่วไป 601 คน 2) เด็ก/เยาวชน 335 คน 3) ผู้สูงอายุ 421 คน 4) ผู้พิการ 29 คน ปัจจุบันเงินกองทุนสะสม จำนวน 2,669,251.74 บาท (ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

ตำบลเสม็ดใต้ สภาพพื้นที่ในอดีตมีต้นเสม็ดขึ้นเป็นจำนวนมาก ตามป่าชายเลนในสมัยก่อนเป็นจำนวนมากจึงเป็นที่เรียกขานในนาม ตำบลเสม็ด ภายหลังอำเภอบางคล้าได้ขยายการปกครอง แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลเสม็ดเหนือและตำบลเสม็ดใต้ โดยใช้ คลองวังซุง เป็นเส้นแบ่งเขต องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ ได้รับ การยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลและมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ตามประกาศกระทรวง มหาดไทย เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2538 ซึ่งแบ่งเขตพื้นที่การปกครอง ออกเป็น 6 หมู่บ้าน มีเนื้อที่รวม 34.71 ตารางกิโลเมตร หรือ 21,693 ไร่ สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองส่งน้ำเล็ก ๆ ทั้งคลองที่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและขุดโดยกรมชลประทานเพื่อนำน้ำไปใช้ เพื่อการเกษตรและการบริโภค แบ่งเขต กำรปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านวังสีทอง หมู่ที่ 2 บ้านหนองโสน หมู่ที่ 3 บ้านหนองโพรง หมู่ที่ 4 บ้านสนามช้าง หมู่ที่ 5 บ้านวังโคลน หมู่ที่ 6 บ้านดอนทักไก่ จำนวนครัวเรือน 1,799 ครัวเรือน จำนวนประชากร 5,267 คน ชาย 2,581 คน หญิง 2,686 คน

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวน มะม่วง มะพร้าว หมาก ทำนา นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิตสัตว์ น้ำจืด เช่น ปลานิล ปลาช่อน ปลาดุก กุ้งขาว กุ้งก้ามกราม ฯลฯ ส่งออก ไปยัง ตลาดในประเทศ และเลี้ยงปลาน้ำกร่อย เช่น ปลากะพง เป็นต้น สามารถเป็นออกไป ต่างประเทศได้ นอกจากการทำเกษตรแล้วพื้นที่ ตำบลเสม็ดใต้ยังเป็นพื้นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม มีโรงงานผลิต สายไฟและอุปกรณ์ในการประกอบรถยนต์ เป็นโรงงาน อุตสาหกรรม

ขนาดใหญ่ และมีโรงงานอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทำให้เกิดการจ้างแรงงานในชุมชน มีแรงงานอพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่ของตำบล

ในช่วงปี พ.ศ.2563 เป็นต้นมา คนในตำบลเสม็ดใต้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (Covid -19) ทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างกับคนทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มบ้านพอเพียง กลุ่มผู้ยากไร้ กลุ่มคนพิการ กำลังประสบปัญหาหลัก ๆ ที่สำคัญและต้องการแก้ไขแบบเร่งด่วนอยู่ 5 ประเด็นหลัก ๆ คือ 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจอาชีพ คือ ขาดอาชีพที่มั่นคงในการดูแลครอบครัว 2) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย คือ สภาพความคงทนถาวรของที่อยู่อาศัย 3) ปัญหาด้านสุขภาพ คือ ผู้ป่วยติดเตียง 4) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือ เรื่องการบริหารจัดการขยะ 5) ปัญหาด้านสังคม คือ คนว่างงาน ตกงาน ขาดรายได้ในการจุนเจือครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหรือภัยคุกคามชุมชนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

► การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ส่งผลกระทบต่อตำบลเสม็ดใต้ เนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นหนึ่งในสามจังหวัดหลักของโครงการ EEC ตำบลเสม็ดใต้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมาในรูปแบบของแรงกดดันในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจและประชากร โดยมีผลกระทบด้านเศรษฐกิจและการ

ใช้ที่ดิน การขยายตัวของอุตสาหกรรม การค้า และบริการในจังหวัดฉะเชิงเทราและพื้นที่ใกล้เคียง ส่งผลให้ราคาที่ดินสูงขึ้น และสร้างงานนอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ทำให้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะเยาวชนมีทางเลือกในการทำงาน และเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน แต่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรต้นทุนในการทำเกษตร (เช่น ค่าแรง) และค่าครองชีพโดยรวมในตำบลจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อย ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรในพื้นที่ และจากภาคอุตสาหกรรมที่ขยายตัวในพื้นที่ใกล้เคียงมีความเสี่ยงที่จะปล่อยมลพิษทางอากาศและทางน้ำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคลองวังซุง คลองบางไผ่ และแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ ที่หล่อเลี้ยงภาคเกษตรกรรมของตำบลโดยตรง นอกจากนี้ยังมีการอพยพแรงงานเข้ามาในพื้นที่ตำบลเสม็ดใต้ ส่งผลให้เกิดวามหลากหลายทางสังคม ชุมชนมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมมากขึ้นจากการเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น ซึ่งเป็นโอกาสในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ผลกระทบด้านลบอาจทำให้ อัตราการเกิดอาชญากรรมและ ปัญหายาเสพติด เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ หมู่ที่ 4 (บ้านสนามช้าง) และเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมในพื้นที่ เช่น ความขัดแย้งกับโรงงานไฟฟ้ากับชุมชนเรื่องการทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ

► ปัญหาน้ำท่วมเนื่องการจากการขยายเส้นทางถนนเป็น 8 ช่องทางจราจรทำให้เกิดน้ำท่วมชุมชนเกิดความเสียหายต่อภาคเกษตรและบ้านเรือน

► ปัญหาภัยแล้งการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมที่ขยายตัวในพื้นที่ใกล้เคียงมีความเสี่ยงที่จะปล่อยมลพิษทางอากาศ

และทางน้ำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ คลองวังซุง คลองบางไผ่ และแหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ ที่หล่อเลี้ยงภาคเกษตรกรรมของตำบลโดยตรง ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำเพื่อการบริโภคและทำการเกษตร

ระบบและกลไก

ระบบการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ จะมีการเปิดรับสมาชิก ปีละ 2 ครั้งได้แก่ ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 1-30 มีนาคม ของทุกปี และครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม ของทุกปี โดยสมาชิกทุกคนต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า เป็นจำนวนเงิน 20 บาท คุณสมบัติของสมาชิกกองทุน

1. เป็นผู้มีชื่ออยู่ในเขตตำบลเสม็ดใต้ อายุ ตั้งแต่แรก เกิด สำหรับผู้สูงอายุ ที่เกิน 60 ปี ขึ้นไป จะต้องมีลูกหลาน สมัครร่วมอีกไม่น้อยกว่า 2 คน (เทคนิคการเพิ่มจำนวนสมาชิก)
2. สมาชิก ต้องจ่ายเงินสมทบกองทุน วันละ 1 บาท
3. วิธีการจ่าย จ่ายแบบรายเดือน รายสามเดือน รายหกเดือน หรือรายปี ตามความสะดวกของสมาชิก โดยมีคณะกรรมการแต่ละหมู่เป็นผู้จัดเก็บเงินสวัสดิการ และนำส่งกองทุนในวันประชุมประจำเดือน คือ ทุกวันที่ 25 ของทุกเดือน หรือนำส่งได้ที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ณ ที่ทำการกองทุนฯ
4. การรับสวัสดิการ จะต้องเป็นสมาชิกครบ 50 วัน จึงจะมีสิทธิได้รับ

กลไกการการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ ได้แก่ คณะกรรมการซึ่งมาจากการคัดเลือกในเวทีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี โดยคัดเลือกมาจากชุมชน โดยใช้สัดส่วน 1:100 หมายถึง คณะกรรมการ 1 คน ดูแลสมาชิก 100 คน ขึ้นอยู่กับสมาชิกของแต่ละชุมชน ตัวอย่างเช่น หมู่ 1 มีกรรมการ 1 คน หมู่ 2 มีกรรมการ 3 คน หมู่ 3 มีกรรมการ 2 คน หมู่ 4 มีกรรมการ 4 คน หมู่ 5 มีกรรมการ 2 คน เป็นต้น โดยคณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี สำหรับประธานกองทุนสวัสดิการต้องผ่านการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ทุกปี บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการจะดูแลสมาชิกกองทุนในแต่ละชุมชน โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธาน เหรัญญิก การเงิน เลขานุการ และคณะกรรมการ โดยประชุมร่วมกันทุกวันที่ 25 ของทุกเดือน หากเดือนไหนตรงกับวันเสาร์วันอาทิตย์ จะประชุมในวันจันทร์ มีการติดต่อสื่อสารจะประสานงานผ่าน Line Application กลุ่ม ทั้งสมาชิกและคณะกรรมการ

จุดเด่นของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ คือ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนได้เชื่อมโยงงานกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในตำบล ประธานกองทุนได้เข้าไปเป็นคณะกรรมการทำงานด้านเด็กและเยาวชน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เข้ามาเป็นคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน มีการหารือการดำเนินงานเรื่องต่างๆ เช่น การคัดกรองช่วยเหลือผู้ยากไร้ การส่งต่อกรณีผู้เปราะบางที่ต้องขอรับการสนับสนุนเยียวยาจาก พมจ. ผู้เปราะบางหลายคนได้รับความช่วยเหลือเรื่องบ้าน การดูแล

สำรวจบ้าน งบประมาณดำเนินการ บางส่วนของรับการสนับสนุนจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซ่อมแซมสร้าง บางส่วนขอรับสนับสนุนจาก พมจ. และขอรับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ใช้วิธีการประสานหลายภาคส่วนด้วยกัน การเชื่อมโยงงานกับภาคีวิชาการในพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และการทำงานเชื่อมโยงกับคณะอนุกรรมการระดับชาติ ทำให้ได้รับข้อคิดเห็นในการบริหารกองทุน สำหรับการเชื่อมโยงงานกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้

การบริการจัดการมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้เป็นแนวทางให้กับคณะกรรมการในการบริหารกองทุน ซึ่งนับตั้งแต่มีการก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2553 ได้มีการปรับปรุงระเบียบเพื่อให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการปรับลดระเบียบการจ่ายสวัสดิการทุกปี คณะกรรมการมีการวิเคราะห์งบดุลตัวเลขอย่างสม่ำเสมอ บางเดือนมีการจ่ายสวัสดิการมากกว่ารายรับกรณีการจ่ายเงินบำนาญให้กับผู้ สูงอายุ เดือนละ 120-130 บาท และส่งผลต่อเงินกองทุน มีการเสนอขอปรับระเบียบการจ่ายเงิน เช่น เดิมจ่ายสวัสดิการเมื่ออายุครบ 70 ปี ขอขยายเวลาเป็นจ่ายเมื่ออายุครบ 75 ปี เดิมจ่ายเมื่ออายุ 75 ปี ขอขยายเวลาการจ่ายเมื่ออายุครบ 80 ปี การขอขยายระยะเวลาออกไป เพื่อรอ

เวลาให้มีเงินสมทบเข้ามาในกองทุน ในช่วงที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า COVID 19 มีสมาชิกเสียชีวิตจำนวนมาก จึงมีการปรับระเบียบ กรณีการปรับลดระเบียบบางเรื่องเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เสนอต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในการประชุม เพื่อให้จังหวัดรับทราบและการดำเนินงานของกองทุนได้ราบรื่น สถานการณ์สังคมสูงวัยในปัจจุบันส่งผลให้จำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น อัตราการเสียชีวิตและการจ่ายสวัสดิการมากขึ้นตามลำดับ

จุดเด่นของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเสม็ดใต้

จุดเด่นของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเสม็ดใต้ คือ การบริหารจัดการกองทุนได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนจาก อบต.เสม็ดใต้ ที่ทำการกองทุนเปิดวันจันทร์ถึงวันเสาร์ ปิดวันอาทิตย์ ปัจจุบันอยู่ภายในสำนักงานของอบต.เสม็ดใต้ ด้านเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับเงินสมทบในการจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก 3 ขา ประกอบด้วย 1) จากสมาชิกเงินสมทบออมวันละบาทจากสมาชิก 2) องค์การบริหารส่วนตำบล 3) จากรัฐบาลผ่าน พอช. 4) รายได้จากการนำเงินกองทุนทำธุรกิจทำตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ โดยปัจจุบันมีเงินกองทุนสะสมทั้งสิ้นจำนวน 2,669,251 บาท โดยแยกเป็นเงินสมทบจากสมาชิก 1,534,250 บาท สมทบจากรัฐบาลผ่าน พอช. จำนวน 1,096,433 บาท สมทบองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น 420,000 บาท และเงินรายได้ค่าบริการน้ำดื่ม เคาน์เตอร์เซอร์วิส จำนวน 321,764.26 บาท

(ข้อมูล ณ กันยายน พ.ศ.2566) การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือและดูแลสมาชิก ร้อยละ 70 และงบประมาณบริหารจัดการ ร้อยละ 30 เช่น เบี้ยประชุมคณะกรรมการ ประกันชีวิตให้คณะกรรมการ และการบริการช่วยเหลือสังคม ทำกิจกรรมพัฒนาเด็กและผู้สูงอายุ และกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน

รูปแบบการจัดสวัสดิการของกองทุน

การจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ มี 6 ด้าน รวมทั้งสิ้น 12 สวัสดิการ ดังนี้

1) การคลอดบุตร มารดาจะได้รับค่านอนโรงพยาบาล 3 คืน ๆ ละ 100 บาท และบุตรที่เกิดมา จะ ได้รับเงินขวัญถุง 500 บาท รวม 800 บาท
2) สวัสดิการกรณีเจ็บป่วย เป็นสมาชิกครบ 50 วัน แต่ไม่ เกิน 365 วัน จะได้รับค่านอน โรงพยาบาลไม่เกิน 3 คืน ๆ ละ 100 บาท และค่าคนดูแลผู้ป่วย วันละ 50 บาท ถ้าเป็นสมาชิก ครบ 365 วัน ขึ้นไป จะได้รับค่านอนโรงพยาบาลไม่เกิน 7 คืน ต่อปี คืน ๆ ละ 100 บาท และค่าคนดูแลผู้ป่วย วันละ 50 บาท
3) สวัสดิการกรณีเสียชีวิต จะได้รับเงินช่วยเหลือพร้อม ข้าวสาร 1 ถุง
   - เป็นสมาชิกครบ 190 วัน และไม่เกิน 1 ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ 2,000 บาท
   - เป็นสมาชิกครบ 1 ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ 2,500 บาท
   - เป็นสมาชิกครบ 2 ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ 3,000 บาท

- เป็นสมาชิกครบ 3 ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ 4,000 บาท
- เป็นสมาชิกครบ 4 ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ 5,000 บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๕ ปีขึ้นไป จะได้รับเงินช่วยเหลือ 10,000 บาท
- เป็นสมาชิกครบ 10 ปีขึ้นไป จะได้รับเงินช่วยเหลือ 15,000 บาท

4) เงินสงเคราะห์ศพ (พิเศษ) เป็นสมาชิกครบ 5 ปี อายุ 60 ปี จะได้รับเงินสวัสดิการค่าทำศพ เพิ่มอีกจำนวน 4,000 บาท (ไม่รวมสวัสดิการเดิม) แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2557

5) สวัสดิการทุนการศึกษาสมาชิกที่เป็นเยาวชนสามารถกู้ยืมเงินกองทุนสวัสดิการฯ เพื่อการศึกษาได้ตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าขึ้นไปปีละไม่เกิน 10,000 บาท ตามหลักฐาน การจ่าย และต้องเป็นสมาชิกไม่ต่ำกว่า 5 ปี จึงจะมีสิทธิกู้ยืม โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

- ต้องทำสัญญากู้ยืมตามแบบฟอร์มที่กองทุนสวัสดิการฯ กำหนด และมีผู้ปกครอง ประกัน
- ต้องใช้เงินกู้ยืมเพื่อเป็นทุนการศึกษา หลังจากจบการศึกษาและประกอบอาชีพได้ แล้วไม่เกิน 1 ปี โดยผ่อนชำระเป็นรายเดือน
- เงินกู้ยืมเพื่อเป็นทุนการศึกษา ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อปี และผู้กู้ยืมทุนการศึกษา จะต้องประกอบกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมของตำบลเสม็ดใต้ ปีละไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง และได้รับการรับรองการปฏิบัติจากผู้นำชุมชน หรือคณะกรรมการ ตามแบบฟอร์มที่กองทุนสวัสดิการฯ กำหนดการให้ทุนการศึกษา เป็นสมาชิกมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

จะได้รับ

- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับทุนการศึกษา เป็นเงิน 500 บาท
- เป็นสมาชิกต่อเนื่อง จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับทุนการศึกษา 300 บาท
- เป็นสมาชิกต่อเนื่องจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ได้รับทุนการศึกษา 300 บาท
- เป็นสมาชิกต่อเนื่อง จบปริญญาตรี ได้รับทุนการศึกษา เป็นสมาชิกต่อเนื่อง จบปริญญาโท ได้รับทุนการศึกษา เป็นสมาชิกต่อเนื่อง จบปริญญาเอก ได้รับทุนการศึกษา 1,500 บาท 2,000 บาท 2,500 บาท

6) สวัสดิการเงินฝาก สมาชิกกองทุนสวัสดิการฯ เสียชีวิต กองทุนสวัสดิการฯ จ่ายคืนเงินออม ให้ร้อยละ 30 ของเงินออม แต่ ไม่เกิน 10,000 บาท หากมีหนี้เงินกู้ยืมค้างชำระ จะต้องหักเงินคืนกองทุนสวัสดิการฯ ตามจำนวนเงินที่กู้ยืมไว้ และจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามข้อบังคับของกองทุนสวัสดิการฯ อย่างสม่ำเสมอ

7) สวัสดิการช่วยเหลือด้านภัยพิบัติ สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ที่ได้รับภัยพิบัติในด้านวาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย จะได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกินรายละ 2,000 บาท นอกจากนี้ยังช่วยเหลือสมาชิกกรณีที่ประพบกับภัยคุกคามเฉพาะหน้า กรณีเหตุการณ์ภัยพิบัติที่ผ่านมามีเรื่องน้ำท่วม กรณีสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการปรับเปลี่ยนข้อบังคับ เพื่อดูแลผู้ป่วย สร้างศูนย์พักคอย ดูแลเรื่องอาหารและน้ำดื่ม

8) สมาชิกที่จดทะเบียนเป็น ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้พิการที่ได้ รับความเดือดร้อน จะได้รับเงินช่วยเหลือรายละไม่ เกิน 1,000 บาท

9) สวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น บริการเคาน์เตอร์ เซอร์วิส และบริการตู้กดน้ำดื่ม ให้บริการชำระค่าบริการ ต่างๆและบริการน้ำดื่มสะอาด ให้กับประชาชนในพื้นที่ตำบลเสม็ดใต้ จัดทำตู้กดน้ำดื่มหยอดเหรียญให้แก่สมาชิกในตำบล จำนวน 4 ตู้ โดยรายได้ของตู้น้ำดื่มนำกลับไปสมทบกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กิจกรรมวันเด็ก วันผู้สูงอายุ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ และจ่ายค่าสวัสดิการให้แก่สมาชิก

10) สวัสดิการด้านรักษาสิ่งแวดล้อม กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ให้ ความร่วมมือโครงการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ตำบลเสม็ดใต้ ปีละไม่เกิน 1,000 บาท

11) สวัสดิการงานแต่ง โดยจ่ายสวัสดิการให้คู่สมรสที่จัดงานแต่งงานโดยมี หลักฐานเป็นการ์ดเชิญ และแต่งงานเป็นครั้งแรกเป็นที่ประจักษ์ในชุมชน รายละ 1,000 บาท

12) วันอุปสมบทงานบวช โดยจ่ายสวัสดิการงานบวชที่จัดงานบวชโดยมีหลักฐานเป็นการ์ดเชิญงานอุปสมบท รายละ 1,000 บาท

จุดเด่น

จุดเด่นของการจัดสวัสดิการ คณะกรรมการกองทุนมีการพิจารณาสถานะทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ ระเบียบใดไม่เหมาะสมก็จะเสนอปรับตามความเหมาะสมและต้องผ่านการพิจารณาได้รับมติจากที่ประชุม คณะกรรมการพยายามหารายได้เข้ากองทุนโดยมีตู้กดน้ำดื่มหยอดเหรียญให้บริการสมาชิกในตำบล จำนวน 4 ตู้

ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกรับทราบว่า รายได้ของตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญจะนำกลับมาสมทบกิจกรรมวันเด็ก วันผู้สูงอายุ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และจ่ายเงินสวัสดิการดูแลให้แก่สมาชิกในตำบล

นอกจากนี้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้มีการประสานงานไปยังห้างร้านและบริษัทเอกชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ขอสนับสนุนงบประมาณ ทำบุญวันเกิด ทำบุญวันครบรอบแต่งงาน บริจาคเพื่อช่วยเหลือในกิจกรรมกองทุน คณะกรรมการที่มาจากกองทุนสวัสดิการ เพื่อตั้งเป็นกองทุน ในการช่วยเหลือคนที่ประสบปัญหาทางสังคมกรณีเร่งด่วนครอบคลุมทุกคนในตำบลกลุ่มเปราะบางและกลุ่มคนชายขอบ เรียกว่ากองทุน “รวมน้ำใจเสม็ดใต้ไม่ทิ้งกัน” มีการประชุม 3 เดือนครั้ง มีกติกาในการให้ความช่วยเหลือร่วมกัน โดยการพิจารณารายกรณี ตัวอย่างเช่น คนเหลือผู้เดือดร้อน ในพื้นที่เดียวกันที่อาศัยในพื้นที่คนอื่น หรือที่สาธารณะ จำนวน 4 ราย แก้ไขบ้านยากจนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้โดยการสนับสนุนแผงโซล่าเซลล์ จำนวน 1 หลัง การทำห้องน้ำชั่วคราวให้กับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ปรับสภาพแวดล้อมให้กับผู้สูงอายุที่เป็นคนตาบอด จำนวน 1 ราย สนับสนุนผ้าอ้อมผู้ใหญ่ให้กับผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่ในระบบ LTC จำนวน 21 ราย

ความสำเร็จของกองทุน

ความสำเร็จของกองทุนสวัสดิการชุมชนสะท้อนผ่านผลลัพธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นกับชุมชนและกลไกการทำงาน กล่าวคือทำให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้นำ กลุ่ม องค์กรต่างๆในตำบลเสม็ดใต้ เกิดการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและทำให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน

เกิดความเข้มแข็ง เกิดระบบการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งเกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชุมชน เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้การจัดตั้งกองทุนมีบทบาทส่งผลให้สมาชิกในกองทุนมีคุณภาพชีวิตและสุขภาวะทางจิตที่ดีขึ้นและทั่วถึง ดังนี้

1) สมาชิกในชุมชนมีทักษะในการพัฒนาอาชีพทำให้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น
2) ได้รู้จักการแบ่งปันกันและกันให้กับคนในชุมชน
3) คนในชุมชนมีความสามัคคีและไว้วางใจกันมากขึ้น และเกิดจิตอาสาในการทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชน
4) เยาวชนในชุมชนมีทุนสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
5) มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน สมาชิกมีการมีส่วนร่วมมากขึ้นมีความเชื่อมั่นกันและกันและเกิดความสามัคคีในชุมชนรู้จักกันมากขึ้น
6) กลุ่มเปราะบางได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง
7) ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยว เพราะได้พบปะพูดคุยกับคนในหมู่บ้าน
8) ประธานกองทุนเข้าเป็นคณะกรรมการทำงานด้านเด็กและเยาวชน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เป็นคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ช่วยคัดกรองช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่ต้องการเยียวยา ในพื้นที่
9) กองทุนที่มุ่งเน้นการสร้างสวัสดิการจากฐานราก เพื่อให้ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดความมั่นคงในชีวิต ผ่านการจัดกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การจัดทำตู้กดน้ำดื่มหยอดเหรียญ

ความท้าทายและทิศทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน

ความท้าทายของกองทุนฯ มาจากทั้งบริบทภายนอกและภายในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาในอนาคต

ความท้าทาย	ทิศทางการพัฒนากองทุนฯ
ผลกระทบจาก EEC และที่ดิน ราคาที่ดินพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดแรงกดดันให้สมาชิกขายที่ดินทำกิน และอาจส่งผลกระทบต่อฐานเศรษฐกิจเกษตรกรรมดั้งเดิมของตำบล	ขยายสวัสดิการด้านอาชีพและเศรษฐกิจฐานราก กองทุนฯ ต้องเชื่อมโยงกับกลุ่มออมทรัพย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น เกษตรอำเภอ) เพื่อส่งเสริมอาชีพที่มั่นคงและสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้สมาชิก (เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อย)
ปัญหาแรงงานอพยพ /ประชากรแฝง การเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงและแรงงานข้าม ถิ่นอาจทำให้เกิดปัญหาทางสังคม (อาชญากรรม ยาเสพติด) และสร้างภาระแก่โครงสร้างพื้นฐาน	ยกระดับความเข้มแข็งของกลไกชุมชน เน้นการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย 4 องค์กรหลักและการประสานความร่วมมือให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อช่วยกันดูแลและแก้ไขปัญหาสังคมที่ซับซ้อนขึ้น
มลภาวะและภัยแล้ง ความเสี่ยงจากมลพิษทางน้ำ/อากาศจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และปัญหาภัยแล้ง/ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	สวัสดิการและองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสวัสดิการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร และให้องค์ความรู้แก่สมาชิกในการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม

จากการศึกษาการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ มีบทบาทเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม โดยมีฐานรากจากทุนทางสังคมและความสัมพันธ์มีองค์ประกอบสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิด ที่สะท้อนให้เห็นดังต่อไปนี้

การยึดโยงกับทุนทางสังคมและความสัมพันธ์

► การก่อตั้งกองทุนเกิดขึ้นบนฐานของ “การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นจากภายในชุมชน” โดยอาศัยการยึดโยงกับทุนทางสังคม (คน ความรู้ ทรัพยากร) และความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิก (ครอบครัว เพื่อนบ้าน เครือญาติ) ซึ่งเป็นนิยามหลักของ Informal SSNs

► การตอบสนองทันท่วงที เป้าหมายคือการช่วยเหลือผู้คนในชุมชนที่เผชิญกับภัยคุกคาม ความเสี่ยง หรือวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมที่ “สมาชิกแต่ละคนไม่สามารถจัดการได้ลำพัง” โดยให้ความช่วยเหลืออย่าง “ทันท่วงที”

การระดมทรัพยากรจากภายใน

► การพึ่งพาตนเองเป็นฐาน แม้จะมีแหล่งเงินสมทบจากภายนอก แต่ฐานรากที่แข็งแกร่งของกองทุนมาจาก เงินสมทบ

ของสมาชิกเอง ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 1,534,250 บาท (ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

► การสร้างรายได้เสริม กองทุนมีการดำเนินการเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น เงินค่าบริการจากธุรกิจตู้น้ำดื่มและเค้าท์เตอร์เซอร์วิส (กว่า 321,764 บาท) ซึ่งสะท้อนการพึ่งพาตนเองและการบริหารจัดการแบบชุมชน (Community Enterprise)

การครอบคลุมสวัสดิการและกลุ่มเปราะบาง

► ความหลากหลายของสมาชิก กองทุนครอบคลุมสมาชิกจากทุกช่วงวัยและกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ บุคคลทั่วไป เด็ก/เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ (รวม 1,386 คน) ทำให้เป็นโครงข่ายที่ครอบคลุมความเสี่ยงของคนในทุกกลุ่มของชุมชน

► การป้องกันและส่งเสริม นอกจากการจ่ายสวัสดิการสะสมแล้ว กองทุนยังมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพ เช่น การส่งเสริมการสร้างงานอาชีพเพื่อ “ทำให้สมาชิกในตำบลมีรายได้เพิ่ม” ซึ่งเป็นการทำงานเชิงป้องกันและเสริมสร้างความมั่นคงในระยะยาว (Prevention and Promotion)

Social Safety Net

ศักยภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน ในการเป็นโคร	
ภัยคุกคาม ที่เกิดขึ้นกับชุมชน	**กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ**
1) การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ส่งผลกระทบต่อตำบลเสม็ดใต้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ประชาชนในตำบลเสม็ดใต้ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้
2) ปัญหาน้ำท่วมเนื่องการจากการขยายเส้นทางถนนเป็น 8 ช่องทางจราจรทำให้เกิดน้ำท่วมชุมชนเกิดความเสียหายต่อภาคเกษตรและบ้านเรือน	ประชาชนในตำบลเสม็ดใต้ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้
3) ปัญหาภัยแล้งการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมที่ขยายตัวในพื้นที่ใกล้เคียงมีความเสี่ยงที่จะปล่อยมลพิษทางอากาศและทางน้ำ	ประชาชนในตำบลเสม็ดใต้ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้
4) สถานการณ์การแพร่ ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า COVID 19 มีสมาชิกเสียชีวิตเป็นจำนวนมากส่งผลให้เงินกองทุนลดลงอย่างรวดเร็ว	ประชาชนในตำบลเสม็ดใต้ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้
5) สวัสดิการช่วยเหลือด้านภัยพิบัติ สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบล เสม็ดใต้ที่ได้รับภัยพิบัติในด้านวาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย	สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้

รงข่ายความปลอดภัยทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ	
วิธีการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ	**ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ**
การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งท้องถิ่นและภาคเอกชน ให้เข้าหนุนเสริมและให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมของชุมชน เช่น CSR	- อปท.ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน - การเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงาน - ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน
	ชุมชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานในระดับนโยบายและส่งผลกระทบในวงกว้าง
	ชุมชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานในระดับนโยบายและส่งผลกระทบในวงกว้าง
	- ระเบียบกองงทุนมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบกับสมาชิก - บูรณาการทำงานกับ อบต.
	- จำนวนเงินกองทุนเพียงพอต่อการจัดสวัสดิการ

รูปแบบความสัมพันธ์ บทบาท และความห กรณีศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชน	
แนวคิดหลักในการจัดสวัสดิการ	รูปแบบการจัดสวัสดิก ความปลอดภัยทางสัง
การก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เกิดขึ้นบนฐานของความเสมอภาค ความเท่าเทียม โดยการพึ่งตนเองและการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน “ข้าราชการมีบำนาญ ทำไมภาคประชาชนจะมีบำนาญไม่ได้ การออมเงินวันละบาทสะสมคนละเล็กคนละน้อย	การออมเงินวันละบาทเ ซึ่งกันและกันโดยมีการจั 12 รูปแบบ ตั้งแต่ เกิด ประสบปัญหาภัยพิบัติ
“การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นจากภายในชุมชนร่วมมือกัน”	
การจัดการตนเองและการพึ่งตนเองของชุมชนโดยการจัดตั้งกองทุน “รวมน้ำใจเสม็ดใต้ไม่ทิ้งกัน” กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้มีการประสานงานไปยังห้างร้านและบริษัทเอกชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ขอสนับสนุนงบประมาณ ทำบุญวันเกิด ทำบุญวันครบรอบแต่งงาน บริจาคเพื่อช่วยเหลือในกิจกรรมกองทุน คณะกรรมการที่มาจากกองทุนสวัสดิการ เพื่อตั้งเป็นกองทุน ในการช่วยเหลือคนที่ประสบปัญหาทางสังคมกรณีเร่งด่วนครอบคลุมทุกคนในตำบลกลุ่มเปราะบางและกลุ่มคนชายขอบ เรียกว่ากองทุน “รวมน้ำใจเสม็ดใต้ไม่ทิ้งกัน”	การให้ความช่วยเหลือกลุ สมาชิกของกองทุนสวัสดิ โดยมีกติกาในการให้ค โดยการพิจารณารา ช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ใ ในพื้นที่คนอื่น เพื่อช่วย ไฟฟ้าใช้โดยการสนับสนุ ห้องน้ำชั่วคราวให้กับผู้สู สาธารณะ ปรับสภาพแ ที่เป็นคนตาบอด สนับส ผู้สูงอายุ

มายของปรากฏการณ์โครงข่ายทางสังคม 5 กองทุนฯ (การวิจัยเชิงคุณภาพ)	
รกับการเป็นโครงข่าย คมแบบไม่เป็นทางการ	บทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม
พื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือ ัดสวัสดิการให้กับสมาชิก แก่ เจ็บ ตาย และเมื่อ	- การระดมทุนจากสมาชิก - การบริการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก - การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน - การเชื่อมโยงเครือข่าย - การจัดสวัสดิการเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก
ลุ่มเปราะบาง ที่ไม่ได้เป็น การชุมชน ตำบลเสม็ดใต้ วามช่วยเหลือร่วมกัน ยกรณี ตัวอย่างเช่น ในพื้นที่เดียวกันที่อาศัย แก้ไขบ้านยากจนที่ไม่มี นแผงโซล่าเซลล์ การทำ สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ แวดล้อมให้กับผู้สูงอายุ สนุนผ้าอ้อมผู้ใหญ่ให้กับ	ทำหน้าที่ระดมทุนโดยการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมและการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มเปราะบาง

บันทึกท้ายบท

Social Safety Net

3

กองบุญไทบ้าน
สวัสดิการชุมชนตำบล
กุดปลาดุก

ตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมือง
จังหวัดอำนาจเจริญ

กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชน ตำบลกุดปลาดุก ตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

การก่อเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน

กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ถือเป็นต้นแบบที่น่าสนใจของการจัดการสวัสดิการชุมชนที่ผสานมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน โดยมีแนวคิดหลักที่ยึดโยงอยู่กับปรัชญา "การดูแลสุขภาพเท่ากับการดูแลป่า" และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี การก่อเกิดของกองทุนนี้มิได้เป็นเพียงการรวมตัวเพื่อจัดตั้งทางการเงินเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการสั่งสมทางสังคมที่เริ่มต้นจากการอนุรักษ์ ฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ www.thaipost.net/public-relations-news/544097/)

จากวิกฤตเศรษฐกิจสู่การปกป้องป่าชุมชนสร้างความมั่นคงของชีวิตด้วยป่าชุมชน ซึ่งช่วง พ.ศ.2540 วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจฟองสบู่แตกและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นแรงผลักดันให้ชุมชนต้องหันกลับมาพึ่งพาตนเองและฐานทรัพยากรป่าชุมชนสร้างแหล่งอาหารร่วมกันของคนในชุมชน จนกระทั่งปี พ.ศ.2546 จุดเริ่มต้นจากงานวิจัยและป่าชุมชน เกิดโครงการวิจัยชีวิตสาธารณะในพื้นที่ ชาวบ้านลงสำรวจป่าและพบว่าป่าถูกบุกรุก ลดลงอย่างรวดเร็ว มีการลักลอบตัดไม้และเผาป่า จุดที่ชาวบ้านเริ่มรวมตัวเพื่อดูแล "ป่าชุมชน" ซึ่งเป็นแหล่งความมั่นคงทางอาหารและยาของชุมชน

ในตำบลกุดปลาดุก ซึ่งมีป่าชุมชนรวม 10 แห่ง เนื้อที่รวม 1,228 ไร่

ปี พ.ศ.2548 การหนุนเสริมจากภาครัฐ มีการเข้ามาสนับสนุนโครงการพระราชดำริ โดยชาวบ้านได้รับงบประมาณรวม 50,000 บาท เพื่อใช้ในการสร้างแนวกันไฟและพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นการสร้างความพร้อมและฐานทุนในการทำงานกลุ่ม การทำงานด้านป่าชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเวลาหลายปีมีการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพพบว่ามี พืชอาหารผักป่า 144 ชนิด และพืชสมุนไพรมากกว่า 177 ชนิด เช่น ป่ามีเห็ด ผักหวาน หน่อไม้ สมุนไพรไข่มดแดง สมุนไพร ฯลฯ เป็นทั้งอาหารและยา ถือว่าเป็นสวัสดิการจากป่าและธรรมชาติ และนำไปขายเป็นรายได้ ของชาวบ้าน ป่าจึงเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของคนในชุมชน กิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การสำรวจป่า ปลูกต้นไม้หายาก สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ กิจกรรมสวัสดิการชุมชน ศนอยู่กับป่า สมุนไพรจากป่าต้มสมุนไพรแจกในงานต่าง ๆ การดูแลรักษาป่า จะมีทีมงาน คน 3 วัย จาก 5 โรงเรียน 12 หมู่บ้าน มีการสรุปกิจกรรมนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสร้างกติกาสังคม นำสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ในปี พ.ศ.2551 เกิดการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลที่ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้นในรูปแบบของกองทุนสวัสดิการชุมชน เรียกว่า “กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก” มีฐานคิดมาจากการทำบุญวันละบาทเพื่อช่วยเหลือและการแบ่งปัน มาจากความเชื่อทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน ในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2551 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ

ชุมชน เพื่อให้เป็นกองบุญ ที่ชาวบ้านร่วมกันแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน โดยการออมเงิน และสมทบเข้ากองทุนเพียงวันละ 1 บาท หรือเดือนละ 30 บาททุกเดือน แล้วนำเงินกองบุญนั้นมาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ตามระเบียบที่กองบุญกำหนด มีคณะกรรมการก่อตั้ง เริ่มต้นด้วย คณะกรรมการ 8 คน พร้อมพระสงฆ์ 1 รูป จาก 9 หมู่ บ้าน มีสมาชิก แรกตั้ง 258 คน ครอบคลุม 9 หมู่บ้าน เงินทุนแรกตั้งมีเงินทุนออมจาก สมาชิก 12,900 บาท และเงินสมทบจาก สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน (องค์การมหาชน) 55,000 บาท

ปี พ.ศ.2552 กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก ขยายพื้นที่การดำเนินงานครอบคลุมครบทั้ง 12 หมู่บ้าน สมาชิก เพิ่มขึ้นเป็น 750 คน เอกลักษณ์สำคัญของกองบุญไทบ้านฯ คือการผนวก งานสวัสดิการเข้ากับการอนุรักษ์ทรัพยากรคือป่าชุมชน โดยถือว่า ป่าคือ ซุปเปอร์มาร์เก็ตธรรมชาติ และเป็นสวัสดิการที่ยั่งยืนที่สุด ป่าคือสวัสดิการ ยึดมั่นว่าป่าชุมชนคือแหล่งความมั่นคงทางอาหาร และยา โดยเน้นให้ความรู้ว่า การดูแลสุขภาพเท่ากับการดูแลป่า และป่าที่อุดมสมบูรณ์นำมาซึ่งสุขภาพที่ดี

ปี พ.ศ.2553 ทำโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก พระราชดำริพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี (อพสธ.) โดยกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชนตำบลกุดปลาดุก ในฐานะองค์กรที่ดูแลทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ในตำบลกุดปลาดุกร่วมกับ อบต.กุดปลาดุก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้าน มีคณะกรรมการ ป่าชุมชนตำบลกุดปลาดุกซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพชุมชน กับป่า การอนุรักษ์ปกป้องแหล่งอาหารธรรมชาติ รวมทั้งร่วมกับ

มหาวิทยาลัยมหิดล สำรวจพื้นที่จับพิกัด GPS ทำให้ประธานและทีมงานกองบุญไทบ้านฯ มีทักษะด้านจัดทำข้อมูล การใช้ Computer จัดทำ file นำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานต่าง ๆ

ปี 2557 ประกาศเป็นป่าสนองพระราชดำริ ได้ขับเคลื่อนงานชวนพี่น้อง เยาวชน เด็กนักเรียนชั้น ป.2- ป.3 ที่เขียนหนังสือได้ทำร่วมกับผู้เฒ่าที่มีความรู้ภูมิปัญญาเรื่องต้นไม้ ถ่ายรูปให้ผู้เฒ่าอธิบายเรื่องต้นไม้ ประโยชน์ ใช้สอย ถ่ายทอดให้เด็ก ๆ ฟัง ช่วงปลายโครงการพาเด็กไปทำโครงการวิจัยใต้ต้นยางนา พบความหลากหลายทางชีวภาพใต้ต้นยางนา 1 ต้นมีต้นไม้เกิดขึ้น 70-80 ชนิด จัดเก็บข้อมูลไว้และเผยแพร่กับผู้ที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลฐานทรัพยากร “ป่าชุมชนกุดปลาดุกป่าเป็นซุปเปอร์มาเก็ตที่ให้สวัสดิการแก่มนุษย์และสัตว์อื่น ๆ มีอาหาร ยาสมุนไพรให้ใประโยชน์แก่คนตำบลกุดปลาดุก และตำบลใกล้เคียง ปี ละกว่า 12.3 ล้านบาท” (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2557 ที่มาศูนย์เรียนรู้ LC กุดน้ำคำ)

จังหวะก้าวสู่การประกาศใช้ ธรรมนูญชุมชนตำบลกุดปลาดุก เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2562 เพื่อกำหนดระเบียบและกติกาในการใช้ประโชน์และดูแลป่าชุมชนร่วมกัน ให้ความสำคัญของสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง ที่ชาวบ้านขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจ ส่งเสริมให้มีสภากลางระดับหมู่บ้าน ที่มีองค์ประกอบของชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ ที่ต้องมีธรรมนูญฉบับหมู่บ้านพร้อมแผนปฏิบัติการ ในระดับตำบลก็เช่นเดียวกันต้องมีสภากลางระดับตำบล ที่มีองค์ประกอบของสภาองค์กรชุมชน สภาองค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นและภาคีการพัฒนา เช่น วัด โรงเรียน เพื่อกำหนดทิศทางแผนการพัฒนาในตำบลกุดปลาดุก (ดูรายละเอียดเพิ่มเติม https://www.thaipbs.or.th/thecitizen/index.html%3Fp=96182.html) การทำงานของคณะกรรมการป่าชุมชน จะให้คณะกรรมการทุกหมู่บ้านดูแลป่าของตนเอง มีการประชุมแลกเปลี่ยนสถานการณ์ป่าแต่ละหมู่บ้าน มีการจัดทำข้อมูลต้นไม้ มีช่วงหนึ่งมีการขอตัดต้นไม้ แบ่งปันให้พี่น้องใช้ซ่อมแซมบ้าน ซึ่งจะมีการประชุมกัน เลือกต้นไม้ที่มีอายุหลายปี ต้นไม้ที่ใกล้ตาย เพื่อใช้ซ่อมแซมบ้าน มีกติกาเป็นไม้ใช้สอย ภายหลังมีข้อกำหนดในธรรมนูญว่า หากนำไม้ไปใช้ต้องปลูกต้นไม้เพิ่มอย่างน้อย 20 ต้น มีโครงการปลูกป่า ซึ่งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน คณะกรรมการป่าชุมชนจะเป็นผู้ดูแล

ปี พ.ศ.2563- 2564 ช่วงสถานการณ์โรคระบาด covid-19 ทีมงานกองบุญไทบ้านฯ ได้ใช้ความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับสมุนไพร ต้มน้ำสมุนไพร จัดหายาสมุนไพร อาหาร แจกจ่ายช่วยเหลือพี่น้องและส่งไปยังศูนย์พักคอยด้วย โดยกองบุญไทบ้านฯ ใช้เงินไปประมาณ 200,000 บาท

พ.ศ.2566 ความสำเร็จในระดับชาติ กองบุญไทบ้านฯ ได้รับรางวัล “ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงขอมนุษย์ ระดับชาติ” ประจำปี 2566 ในประเภทที่ 2 ‘ด้านการพัฒนาสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร’ ซึ่งเป็นการยืนยันความสำเร็จของการบูรณาการงานป่ากับงานสวัสดิการ

ลักษณะพื้นที่

ตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน สะท้อนผ่านวิถีชีวิตชุมชนที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำและผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ ชื่อของตำบล “กุดปลาดุก” มีที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยคำว่า “กุด” ในภาษาอีสานหมายถึง บริเวณแหล่งน้ำที่เป็นวังน้ำลึก หรือส่วนที่โค้งเว้าของลำน้ำ ซึ่งในอดีตพื้นที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ และมีปลาดุกชุกชุม จึงกลายเป็นชื่อเรียกของชุมชนและตำบลในที่สุด องค์การบริหารส่วนตำบลกุดปลาดุก

องค์การบริหารส่วนตำบลกุดปลาดุก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลกุดปลาดุก อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองอำนาจเจริญประมาณ 15 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดอำนาจเจริญประมาณ 18 กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลกุดปลาดุกเป็นที่ราบสูงสลับกับที่ราบลุ่ม มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 150-170 เมตร มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ ลำเซบาย ซึ่งเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างจังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดยโสธร ในพื้นที่ตำบลกุดปลาดุกมีป่าชุมชนที่ชาวบ้านร่วมกันดูแลรักษาทั้งหมด 10 แห่ง มีพื้นที่รวมประมาณ 2,000 ไร่ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรที่สำคัญของชุมชน สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับคนในพื้นที่ได้ปีละกว่า 12 ล้านบาท ตำบลกุดปลาดุกแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 หมู่ บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 6,165 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2565)

โดยเป็นชาย 3,091 คน และหญิง 3,074 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,933 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหรือภัยคุกคามชุมชนในช่วงที่ผ่านมา

- ▶ พ.ศ.2540 วิกฤติเศรษฐกิจฟองสบู่
- ▶ ปัญหาภัยแล้ง
- ▶ ภัยธรรมชาติน้ำท่วม ในช่วงปี พ.ศ. 2563 เกิดพายุโพดุลทำให้เกิดดินถล่ม น้ำท่วมเป็นพื้นที่กว้างส่งผลให้พืชผลทางเกษตรเสียหาย บ้านเรือนเสียหาย
- ▶ พ.ศ.2564 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโลไรน่าโควิด 2019
- ▶ ปัญหาหนี้สินของครัวเรือน
- ▶ ราคาผลผลิตตกต่ำ

ระบบและกลไก

การดำเนินงานของกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกประสบความสำเร็จได้ด้วยการบูรณาการบทบาทของทุกภาคส่วน ทั้งภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาครัฐ โดยมีกลไกสำคัญ คือ การเชื่อมโยงการจัดการสวัสดิการเข้ากับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าชุมชน) ซึ่งถือเป็น “สวัสดิการจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ”ชุมชนเป็นกลไกหลักและ

เป็นเจ้าของการดำเนินงานของกองบุญ โดยทำหน้าที่เป็นทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนและพลังขับเคลื่อนที่สำคัญเพื่อความยั่งยืน

บทบาทของกลไกย่อยในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

สมาชิกกองบุญ (การออมบุญและการแบ่งปัน) : ทำหน้าที่ร่วมสมทบเงินทุนรายเดือนในรูปแบบของการออม และร่วมบริจาคในรูปแบบของการแบ่งปัน ซึ่งถือเป็นแหล่งทุนหลักของกองบุญ รวมทั้งเป็นผู้ได้รับสวัสดิการ จำนวน 14 ประเภท ตามระเบียบของกองทุน

คณะกรรมการ/ผู้ประสานงานกองทุน : ทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุน ดูแลการรับ–จ่ายเงิน และควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบของกองทุน

บทบาทด้านการบริหารจัดการกองทุน

การอนุมัติและการเงิน

- .ทำหน้าที่อนุมัติการจ่ายสวัสดิการ และจัดทำบัญชีรายรับ–รายจ่ายให้มีความถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้

การกำกับกติกา

- จัดทำและบังคับใช้ระเบียบกองทุน รวมทั้งทบทวนและปรับปรุงธรรมนูญชุมชนตำบลกุดปลาดุกให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

การสื่อสารและพัฒนาองค์ความรู้

- ถอดบทเรียนและสรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะ (เช่น ทุก 1, 5, 10 และ 15 ปี) เพื่อนำไปพัฒนากลไกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกุดปลาดุก

การจัดการฐานทรัพยากร

- ทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการป่าชุมชนทั้ง 10 แห่ง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของแนวคิด “สวัสดิการจากป่า”

การเชื่อมโยงงาน

- เชื่อมโยงงานด้านป่ากับการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สกว., อพสธ.) เพื่อสนับสนุนการศึกษาและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

องค์การบริหารส่วนตำบลกุดปลาดุก มีบทบาทสำคัญในการหนุนเสริมและบูรณาการ การทำงานร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรกลไกย่อยบทบาทในการดำเนินงานอบต.กุดปลาดุกการสนับสนุนการจัดการป่า ทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนฯ และผู้นำหมู่บ้าน ในการจัดตั้งและสนับสนุน อาสาสมัครพิทักษ์ป่า ทั้ง 12 หมู่บ้าน (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553)

การเฝ้าระวัง: ร่วมดำเนินการเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังไฟป่าและการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อให้ป่าชุมชนเป็นแหล่งต้นน้ำและแหล่งอาหารที่ยั่งยืนของชาวบ้าน (ซุปเปอร์มาร์เก็ตธรรมชาติ) การประสานงาน: เป็นกลไกในการประสานงบประมาณและความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาหนุนเสริมการพัฒนาในพื้นที่

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีบทบาทในการ สนับสนุนด้านเงินทุนตั้งต้น องค์ความรู้ และการอนุรักษ์เพื่อสร้างความมั่นคงและยกระดับกองทุนในระดับนโยบายกลไกย่อยบทบาทในการดำเนินงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) – พอช. การสนับสนุนทางการเงิน เป็นผู้สมทบเงินทุนตั้งต้นก้อนแรกให้แก่กองทุน (เช่น เงินสมทบ 55,000 บาท ในการก่อตั้งปี 2551) ซึ่งเป็นนโยบายหลักในการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศการยกระดับ: ให้การสนับสนุนทางวิชาการและการจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้คณะกรรมการกองทุนฯ โครงการพระราชดำริการสนับสนุนการพัฒนา: มอบงบประมาณสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน เช่น การสร้างแนวกันไฟ และการพัฒนาอาชีพ (ปี พ.ศ. 2548) ซึ่งเป็นการสร้างความพร้อมให้กับชุมชนก่อนการจัดตั้งกองทุนหน่วยงานวิชาการและอนุรักษ์ (เช่น อพสธ., สกว.)การวิจัยและพัฒนา: ทำงานร่วมกับชุมชนในการวิจัยและสำรวจ ความหลากหลายทางชีวภาพ (เช่น พืชอาหารผักป่า และสมุนไพร) และการนำความรู้นั้นมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจและสุขภาพของชุมชนการรับรองความสำเร็จ: มอบรางวัลและประกาศเกียรติคุณในระดับชาติ (เช่น รางวัล “ผู้สรรค์สร้าง

ความมั่นคงของมนุษย์ระดับชาติ” ปี 2566) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนให้กับกองทุน

การบริหารจัดการกองบุญไทบ้าน

การบริหารจัดการกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก เป็นรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนที่มีความยั่งยืน โดยผสานหลักการ “การออมและการแบ่งปัน” เข้ากับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายใต้แนวคิด “การดูแลสุขภาพเท่ากับการดูแลป่า” ซึ่งสามารถแบ่งกระบวนการบริหารจัดการออกเป็น 4 ส่วนหลัก ดังนี้

โครงสร้างการบริหารกองทุนมีการจัดตั้งโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนเพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างโปร่งใสและมีส่วนร่วมคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการ/ผู้ประสานงานชุมชน จำนวน 17 คน ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน มีที่ปรึกษา จำนวน 7 คน เพื่อให้คำแนะนำและเสริมสร้างความน่าเชื่อถือคณะกรรมการเป็นผู้ดูแลการดำเนินงานของกองทุนฯ ในแต่ละหมู่บ้าน (เริ่มต้นจาก 9 หมู่บ้าน และขยายเป็น 12 หมู่บ้าน)

การดำเนินงานทั้งหมดอยู่ภายใต้ ระเบียบกองทุนฯ ที่กำหนดการออม การจ่ายสวัสดิการ และการจัดการเงินทุน มีการทบทวนและประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนตำบลกุดปลาดุก (เช่น ฉบับที่ 1 ในปี 2562) เพื่อเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันและ

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชน

การบริหารจัดการทางการเงิน หัวใจสำคัญของการจัดการกองทุนคือการสร้างฐานทุนที่มั่นคงจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ที่มาของเงินทุน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ การออมของสมาชิก (เงินสมทบ) 2) เงินบริจาคมาจากการบริจาคทั้งในและนอกชุมชน 3) เงินสมทบจากภาครัฐ:เช่น เงินสมทบตั้งต้นจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จำนวน 55,000 บาท ในการก่อตั้งปี 2551 และการหางบประมาณหน่วยงานรัฐเข้ามาหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง 4) เงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันสถานะทางการเงินปี 2566 กว่า 2 ล้านบาทเศษ มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกตามระเบียบที่กำหนด รวม 14 ประเภท (ครอบคลุมตั้งแต่วันคลอดบุตร เจ็บป่วย เสียชีวิต และการดูแลทรัพยากร) มีแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนสู่การเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และแหล่งศึกษาเรียนรู้ การจัดการระบบนิเวศน์และการจัดการสวัสดิการระหว่างคนกับป่า เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ชุมชนในระยะยาว

การจัดสวัสดิการของกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก

สถานะทางการเงินและสมาชิก (เชิงปริมาณ ณ 30 ก.ย. 2566)

- ▶ มีสมาชิกสะสมรวม 3,232 ราย
- ▶ สมาชิกคงเหลือ 2,744 คน

► มีเงินทุนดำเนินการสะสมรวม 2 ล้านบาทเศษ 100

กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก จัดสวัสดิการบนพื้นฐานของปรัชญา “การออม การแบ่งปัน” โดยมีจุดเด่นคือการเชื่อมโยงสวัสดิการจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้การจัดสวัสดิการมีความครอบคลุมและยั่งยืน การจัดสวัสดิการของกองทุนแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. สวัสดิการทางการเงินช่วยเหลือสมาชิกตามระเบียบที่กำหนดไว้ 14 ประเภท ได้แก่

1) สวัสดิการสมาชิกคลอดบุตร
2) สวัสดิการเจ็บป่วย
3) สวัสดิการกรณีเสียชีวิต
4) สวัสดิการผู้ยากไร้
5) สวัสดิการผู้พิการ
6) สวัสดิการผู้ติดเชื้อ เอดส์
7) สวัสดิการผู้ที่ประสบภัยพิบัติ
8) สวัสดิการการส่งเสริมการเรียนรู้
9) สวัสดิการสำหรับสมาชิกที่แต่งงาน
10) สวัสดิการรับราชการทหารเกณฑ์
11) สวัสดิการบรรพชา อุปสมบท 101
12) สวัสดิการสนับสนุนสาธารณประโยชน์ และงานประเพณีต่างๆ
13) สวัสดิการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ
14) สวัสดิการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพและสุขภาวะชุมชน

2. จัดสวัสดิการช่วยเหลือกรณีประสบปัญหาภัยพิบัติหรือสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปี พ.ศ. 2563 ชุมชนประสบภัยพิบัติน้ำท่วมจากพายุโพดุล โดยการมอบเงินเยียวยาความเสียหายแก่บ้านเรือนและพืชผลทางการเกษตร ครอบครัวละ 500 บาท เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก และในช่วงสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564 กองทุนได้ให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนกว่า 200 คน โดยมอบเงินช่วยเหลือ 500 บาทต่อคน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการลดความเสี่ยงและบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิก

3. สวัสดิการจากธรรมชาติป่าชุมชน ความมั่นคงทางอาหารเป็นเอกลักษณ์สำคัญของกองทุนฯ ที่ผูกโยงการจัดสวัสดิการเข้ากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิด การดูแลสุขภาพเท่ากับการดูแลป่า ป่าคือ “ซุปเปอร์มาเก็ตธรรมชาติ”: ชาวบ้านร่วมกันดูแลรักษา ป่าชุมชนทั้ง 10 แห่ง (เนื้อที่รวม 1,228 ไร่) โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลกุดปลาดุก เป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการร่วมกับ อบต. และอาสาสมัครพิทักษ์ป่า “สวัสดิการจากป่า” ที่ชาวบ้านทุกคนสามารถเข้าไปเก็บหา เห็ด หน่อไม้ พืชอาหาร และสมุนไพร โดยไม่ต้องเสียเงินซื้อหา ทำให้ เกิดความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน และมีการนำทรัพยากรเหล่านี้มาต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ เช่น การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร

และมีแผนพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศ เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้แก่สมาชิกในระยะยาว กล่าวโดยสรุป การจัดสวัสดิการของกองบุญไทบ้านฯ จึงเป็นการจัดสวัสดิการที่ ที่สร้างความมั่นคงทั้งในมิติทางสังคม/การเงิน และมิติทางสุขภาพ/อาหาร ไปพร้อมกัน โดยมีรากฐานความยั่งยืนอยู่บนการดูแลฐานทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง

การจัดสวัสดิการกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก ได้แก่ สวัสดิการทางด้านการเงิน สวัสดิการช่วยเหลือเมื่อประสบภัยพิบัติหรือภาวะวิกฤติ และสวัสดิการจากฐานทรัพยากรป่าชุมชน

ความสำเร็จของกองทุน

กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก เป็นตัวอย่างความสำเร็จของการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองที่เชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติป่า มีความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

1. สมาชิกที่ครอบคลุมพื้นที่ตำบล ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2551 ด้วยสมาชิกแรกตั้ง 258 คน และเติบโตอย่างรวดเร็วเป็น 750 คน ภายในหนึ่งปี และมีสมาชิกสะสมถึง 3,232 ราย (ณ 30 ก.ย. 2566) โดยมีสมาชิกคงเหลือ 2,744 คน

2. การบริหารจัดการกองทุนเติบโต มีเงินทุนดำเนินการสะสมรวมกว่า 2 ล้านบาทเศษ (ณ 30 ก.ย. 2566) ซึ่งเป็นผลจากการออมและการสมทบของสมาชิกเป็นหลัก ทำให้กองทุนสามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการได้โดยไม่ขาดทุน
3. มีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่หลากหลายและการเข้าถึงสวัสดิการทั่วถึง: สามารถขยายพื้นที่การดำเนินงานครอบคลุมครบทั้ง 12 หมู่บ้าน ของตำบลกุดปลาดุก และจัดสวัสดิการครบวงจร 14 ประเภท และมีการจัดสวัสดิการจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชุมชน สวัสดิการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร
4. ได้รับรางวัลระดับชาติ ได้รับรางวัล “ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ระดับชาติ” ประจำปี 2566 ในประเภทที่ 2 “ด้านการพัฒนาสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร” ซึ่งเป็นการรับรองความสำเร็จของการเชื่อมโยงการจัดการสวัสดิการกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. การบูรณาการทุกภาคส่วนสามารถสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งกับ อบต.กุดปลาดุก ในการจัดการป่าและประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐภายนอก (เช่น พอช., สกว., อพสธ.) เพื่อรับการสนับสนุนทั้งด้านเงินทุน องค์ความรู้และการวิจัย
6. เกิดระบบการช่วยเหลือในภาวะวิกฤต สามารถจ่ายเงินช่วยเหลือฉุกเฉินแก่สมาชิกที่ได้รับผลกระทบจาก พายุโพดุล (พ.ศ. 2563) และการมอบเงินช่วยเหลือ

500 บาทต่อคน ให้แก่สมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนจากสถานการณ์ โควิด-19 (พ.ศ. 2564) ซึ่งเป็นการลดภาระความเสี่ยงของสมาชิกได้อย่างทันท่วงที

ความท้าทายและทิศทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน

กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกจะมีความสำเร็จในการบริหารจัดการอย่างโดดเด่น แต่การดำเนินงานก็ยังเผชิญกับความท้าทายและข้อจำกัดหลายด้าน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ดังนี้

1) การถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างความต่อเนื่องในการทำงานการสร้างแกนนำคนรุ่นใหม่มาร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนและสืบสานการดำเนินงานกองบุญไทบ้านฯ เนื่องจากคณะกรรมการรุ่นปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ
2) การสื่อสารสร้างการรับรู้และการสร้างความตระหนัก “การให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี”
3) การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนและการต่อยอด การรักษาคุณภาพของสวัสดิการจากธรรมชาติ และการต่อยอดไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ การพัฒนากติกาการใช้ ประโยชน์ป่า เช่น การเก็บหาอาหาร และสมุนไพรในป่า เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพของป่า

กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดป่าดุก กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม

จากการศึกษาการดำเนินงานของกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดป่าดุก พบว่า กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก นับได้ว่าเป็นรูปแบบของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Safety Net : SSNs) เป็นรูปแบบของการดูแล ช่วยเหลือ และการพึ่งพาซึ่งกันและกันที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่คนในชุมชนเผชิญกับภัยคุกคาม วิกฤติที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน โดยการใช้ฐานทุนทางสังคมในชุมชน เป็นการให้ความช่วยเหลือที่เกิดจากความสัมพันธ์การรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย ใน ชุมชน ครอบครัว หรือเครือญาติ ฐานความเชื่อ ศาสนา และฐานทรัพยากรธรรมชาติ ในการจัดสวัสดิการชุมชน ทั้งในรูปแบบที่เป็นเงิน สิ่งของ การให้กำลังใจเป็นเพื่อดูแลกันในภาวะที่เผชิญกับสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน จำนวน 14 สวัสดิการเพื่อให้ความช่วยเหลือสมาชิก โดยมีรูปแบบการจัดสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลากหลายรูปแบบ ดังนี้

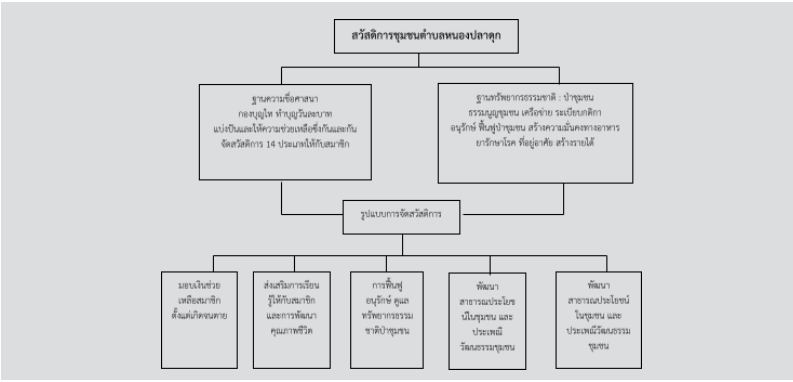
1) รูปแบบการมอบเงินช่วยเหลือสมาชิก ได้แก่ คลอดบุตร เจ็บป่วย เสียชีวิต ประสบภัยพิบัติ แต่งงาน รับราชการทหารเกณฑ์ บรรพชา อุปสมบท
2) รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับสมาชิกและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพและสุขภาวะชุมชน

3) รูปแบบการสนับสนุนการฟื้นฟู อนุรักษ์ ดูแล ทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชน

4) รูปแบบการจัดสวัสดิการเพื่อการพัฒนาสาธารณประโยชน์ในชุมชน และสนับสนุนงานประเพณีต่าง ๆ การให้กำลังใจซึ่งกันและกันในภาวะที่ชุมชนอยู่ในสถานการณ์ที่มีภัยคุกคาม

5) รูปแบบการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ได้แก่ ผู้ยากไร้ ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อเอดส์

จากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมได้ สูงถึง ร้อยละ 76.6 ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพที่สูง ปัจจัยที่ที่สนับสนุน ได้แก่ แรงจูงใจในการเป็นจิตอาสา และการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพ กองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุก ทำหน้าที่เป็นขาที่ 2 ของหลักประการพื้นฐานทางสังคม (Social Protection Floow : SPF) โดยเข้าไปเติมเต็มในส่วนที่รัฐเข้าไปไม่ถึงหรือเข้าไม่ทัน เช่น การจ่ายเงินเยียวยาภัยพิบัติที่รวดเร็วกว่าระเบียบ และสวัสดิการจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ

Social Safety Net

ศักยภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน ในการเป็นโคร	
ภัยคุกคาม ที่เกิดขึ้นกับชุมชน	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ
1) พ.ศ.2540 วิกฤติเศรษฐกิจฟองสบู่	คนในชุมชน คนตกงาน ขาดรายได้

รงข่ายความปลอดภัยทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ

วิธีการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ	ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ
คนในชุมชนเริ่มตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชนเพื่อเป็นฐานในการดำเนินชีวิตและสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้กับคนในชุมชน จึงเกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายป่าชุมชน 10 ป่า และมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาค	1) ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชน จำนวน 10 ป่ากระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ เนื้อที่รวม 1,228 ไร่ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและยาสมุนไพรที่คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน 2) แกนนำและคนในชุมชนตระหนักเห็นความสำคัญของป่าชุมชนอันเป็นฐานชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน 3) เกิดการรวมกลุ่มและการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายขอ 1) ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชน จำนวน 10 ป่ากระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ เนื้อที่รวม 1,228 ไร่ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและยาสมุนไพรที่คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน2) แกนนำและคนในชุมชนตระหนักเห็นความสำคัญของป่าชุมชนอันเป็นฐานชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน 3) เกิดการรวมกลุ่มและการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายของแกนนำชุมชน

2) พ.ศ. 2563 เกิดพายุโพดุล ทำให้เกิดดินถล่ม น้ำท่วมเป็นพื้นที่กว้างส่งผลให้พืชผลทางเกษตรเสียหาย บ้านเรือนเสียหาย	ผู้ได้รับผลกระทบคือครอบครัวและผลผลิตทางด้านการเกษตรส่งผลทำให้เกิดน้ำท่วม ชาวบ้านได้รับผลคือบ้านเรือน และทรัพย์สินเสียหายเนื่องจากน้ำท่วม และพืชผลทางการเกษตรเสียหาย
3) พ.ศ.2564 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า โควิด 2019	เกิดการปิดชุมชนชาวบ้านได้รับผลกระทบขาดไม่มีงานทำ ขาดรายได้ และมีปัญหาด้านสุขภาพความเจ็บป่วยจากการติดเชื้อโควิดและเกิดการเสียชีวิต

คณะกรรมการกองบุญไทบ้านสวัสดิการชุมชนตำบลกุดปลาดุกลงพื้นที่สำรวจข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบเพื่อส่งต่อข้อมูลขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคในจังหวัดอำนาจเจริญ และนำเงินกองบุญไทบ้านให้ครอบครัวที่ได้รับความเสียหายครอบครัวละ 500 บาท ถึงแม้จะเป็นเงินจำนวนน้อยแต่ก็เป็นสิ่งที่กองทุนแสดงถึงความห่วงใยซึ่งกันและกันของคนในชุมชนและการให้กำลังใจในสถานการณ์ที่ครอบครัวกำลังเผชิญกับปัญหา	4) ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในด้านองค์ความรู้ งบประมาณ การพัฒนาศักยภาพแกนนำและส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชน
1) การจัดสรรเงินกองบุญไทบ้านมาสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พักคอยในชุมชนและการทำหน้ากากอนามัยแจกให้สมาชิกและคนในชุมชน และมีการนำเงินมาทำถุงยังชีพและทำอาหารช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ 2) มอบเงินสวัสดิการกรณีเสียชีวิตส่งผลกรทบให้เงินกองทุนลดลงเป็นจำนวนมาก	การทำงานประสานงานร่วมกับระหว่างสภาองค์กรชุมชน อปท. และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาในจังหวัดอำนาจเจริญ เกิดการส่งต่อข้อมูลให้หน่วยงานภาครัฐที่มีงบประมาณมาให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้อย่างรวดเร็วและตรงกับสภาพปัญหาความเดือดร้อน
	1) ผู้มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและมีการทำงานร่วมกันมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่มีการจัดการป่าชุมชน 2) มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกับชุมชน เช่น อบต. รพสต. อสม. และคนในชุมชนา

รูปแบบการจัดสวัสดิการ ความสัมพันธ์ ป โครงข่ายความปลอดภัยทาง	
แนวคิดหลักในการจัดสวัสดิการ	รูปแบบการจัดสวัสดิกา ความปลอดภัยทางสังค
1) การจัดสวัสดิการจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และสุขภาพของคนในชุมชนจากป่าชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการสวัสดิการชุมชนที่ผสานมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน โดยมีแนวคิดหลักที่ยึดโยงอยู่กับปรัชญา “การดูแลสุขภาพเท่ากับการดูแลป่า” และการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อร่วมกันดูแลป่าเพื่อให้ป่าดูแลคนซึ่งเป็นฐานสวัสดิการทางด้านอาหารและสุขภาพ ที่อยู่อาศัย ให้กับคนในชุมชน 2) แนวคิดทางด้านศาสนาเป็นฐานโดยการตั้งกองบุญไทบ้าน โดยการทำบุญวันละ 1 บาท เพื่อให้เกิดการทำบุญ แบ่งปันและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี	1) รูปแบบการมอบเงินช่ คลอดบุตร เจ็บป่วย เสี แต่งงาน รับราชการท อุปสมบท 2) รูปแบบการส่งเสริมก และการพัฒนาคุณภาพชี สุขภาวะชุมชน 3) รูปแบบการสนับสนุน ทรัพยากรธรรมชาติป่าชุม 4) รูปแบบการจัดสวัส สาธารณประโยชน์ในชุม ประเพณีต่างๆ การให้ ในภาวะที่ชุมชนอยู่ในถาน 5) รูปแบบการช่วยเหล ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ไ ผู้ติดเชื้อเอดส์

บทบาท และความหมายของปรากฏการณ์ งสังคมอย่างไม่เป็นทางการ	
รกับการเป็นโครงข่าย คมแบบไม่เป็นทางการ	**บทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม**
วยเหลือสมาชิก ได้แก่ ยชีวิต ประสบภัยพิบัติ ทหารเกณฑ์ บรรพชา การเรียนรู้ให้กับสมาชิก ชีวิต ส่งเสริมอาชีพและ การฟื้นฟู อนุรักษ์ ดูแล มชน สดิการเพื่อการพัฒนา ชน และสนับสนุนงาน กำลังใจซึ่งกันและกัน นการณ์ที่มีภัยคุกคาม ลือกลุ่มเปราะบางและ ด้แก่ ผู้ยากไร้ ผู้พิการ	1) จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน 2) บริหารจัดกองทุนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) จัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิก 4) พัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิก 5) เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย 6) พัฒนาแกนนำคุณรุ่นใหม่ 7) พัฒนาระบบข้อมูล 8) ประสานงานเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน 9) บูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยใช้ประเด็นการจัดการป่าชุมชนเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงบูรณาการการทำงาน

บันทึกท้ายบท

Social Safety Net

4

กองทุน
สวัสดิการชุมชน
ตำบลบึงสามัคคี

อำเภอบึงสามัคคี
จังหวัดกำแพงเพชร

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

"การเป็นสมาชิกกองทุนต้องมีหลักคิดที่ชัดเจนว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นแบ่งเบาภาระกัน มันต้องชัดเจน เป็นกองทุนที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนที่เป็นสมาชิกต้องไม่หวังได้เพียงย่างเดียวแต่ต้องมีวิธีคิดว่า หวังช่วยเหลือแบ่งเบาผู้อื่น"

(นางสายพิณ ศิริภักดิ์ เลขาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร)

การก่อเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน : กองทุนสวัสดิการชุมชนมีหลักคิดที่ยึดโยงกันของสมาชิกกลุ่ม คือไม่หวังได้เพียงอย่างเดียว สิ่งสำคัญคือการแบ่งเบาภาระและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ย้อนไปเมื่อปี พ.ศ. 2550 นับจุดเริ่มต้นของการก่อเกิดกองทุนสวัสดิการตำบลบึงสามัคคี เกิดขึ้นจากแนวคิดการออมเงิน "วันละ 1 บาท" การให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี การตั้งกองทุนเป้าหมายเพื่อเป็นฐานในการดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นผู้สนับสนุนหลักร่วมกับภาคประชาชนในท้องถิ่น มีสมาชิกเริ่มแรกประมาณ 130 คน แต่การดำเนินการในช่วงแรกไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ การขยายสมาชิกทำได้ไม่มากนัก กระทั่งในปี 2554 หลวงพ่อนพดล จากวัดบรมธาตุได้ให้แสงสว่างนำทางและกระตุ้นให้ สมาชิกกลุ่มเกิดตื่นตัว โดยใช้การมีส่วนร่วมของพี่น้องในตำบล โดยผ่านกระบวนการประชาคม

มีการพูดคุยหารือการตัดสินใจ สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และใช้การวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นแนวทางในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน และมีการศึกษาดูงานกองทุนต้นแบบ เช่น กองทุนสวัสดิการพระมนัส จังหวัดจันทบุรี กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี หลังจากนั้นได้นำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้ จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนจนกระทั่งเกิดความเข้มแข็งในปัจจุบัน จากกองทุนที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้ในการต่อยอดการพัฒนากองทุน ปัจจุบันย่างเข้าปีที่ 18 ทำให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จทั้งทางด้านการจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสถาบันการเงินชุมชน เพื่อเป็นฐานเสริมสร้างให้กองทุนสวัสดิการสามารถก้าวเดินต่อไปได้อย่างมั่นคง

ลักษณะของพื้นที่

เดิมพื้นที่ตำบลบึงสามัคคีเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอขาณุวรลักษบุรี ต่อมาในปี พ.ศ.2537 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศแยกตำบลระหาน ตำบลวังชะโอน และตำบลบึงสามัคคี ออกมาตั้งเป็น “กิ่งอำเภอบึงสามัคคี” และยกฐานะเป็นอำเภอในเวลาต่อมา ชื่อของตำบลและอำเภอสื่อถึงความร่วมมือร่วมใจของคนในพื้นที่ ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดกำแพงเพชร ระยะทาง 85 กิโลเมตร มีพื้นที่ 49.97 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 31,231.25 ไร่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น ทำไร่อ้อย ทำนา ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดฝักอ่อน มันสำปะหลัง

พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว เป็นต้น จำนวนหมู่บ้านในตำบลบึงสามัคคี ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 12 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองคล้า หมู่ที่ 2 บ้านแขมโค้ง หมู่ที่ 3 วัดใหม่ หมู่ที่ 4 ชนเขตพัฒนา หมู่ที่ 5 ทุ่งซ่าน หมู่ที่ 6 มาบมะตื่น หมู่ที่ 7 บึงบ้าน หมู่ที่ 8 อู่ตะเภา หมู่ที่ 9 ศรีจันทร์โรง หมู่ที่ 10 โค้งเจริญ หมู่ที่ 11 ใหม่พงษ์ทอง หมู่ที่ 12 บึงบ้านพัฒนา มีจำนวนครัวเรือน 1,925 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวม 4,650 คน แยกออกเป็นเพศชาย 2,364 คน เพศหญิง 2,286 คน (ข้อมูลปี พ.ศ.2565) ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมในตำบลเกิดจากการผสมผสานของกลุ่มคนที่อพยพมาจากหลายถิ่นฐาน เช่น กลุ่มไทยภาคกลาง และกลุ่มที่มีเชื้อสายลาวครั่ง

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหรือภัยคุกคามชุมชนในช่วงที่ผ่านมา

► ความท้าทายทางด้านเศรษฐกิจ จากปัจจัยภายในชุมชน คนที่อยู่ในครอบครัว มีอายุสูงขึ้น การประกอบอาชีพของตนเองลำบาก คนที่อยู่ในครอบครัวไปทำงานต่างถิ่นเขาก็เลี้ยงดูตัวเอง การที่จะส่งเงินกลับมาเลี้ยงดูครอบครัวใหญ่ค่อนข้างยาก บางครอบครัวส่งเงินกลับมาช่วยเหลือครอบครัวได้บางครอบครัวก็ปล่อยให้ตายายอยู่กับเด็ก ๆ ส่งผลให้การขยายสมาชิกกองทุนน้อยลง เพราะกำลังการจ่ายเงินไม่เพียงพอ (นางสายพิณ ศิริภักดิ์ เลขาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร)

► ความท้าทายทางด้านเศรษฐกิจ จากปัจจัยภายนอก

ชุมชน สถานการณ์ปัจจุบันที่คนในชุมชนกำลังเผชิญคือ ปัญหาภัยแล้ง โรคระบาด ราคาผลผลิตตกต่ำ ทำแล้วไม่ได้กำไร รายจ่ายสูง รายได้ต่ำ ทำให้เกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

► ภัยที่เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม ภัยแล้งส่งผลกระทบต่อพืชผลทางการเกษตร ลมพายุ สร้างบ้านเรือนเสียหาย การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID 19)

► สถานการณ์ด้านการเมือง ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นทั้งปัจจัยบวกและลบ ที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การรวมกลุ่มการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จังหวัดแพงเพชร ผู้บริหารท้องถิ่น มาเป็นผู้บริการกองทุนค่อนข้างมาก ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา เพิ่มจำนวนมากขึ้น

ระบบและกลไก : การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน : คณะกรรมการเป็นตัวแทนมาจากชุมชน

บทบาทของผู้หญิงกับการพัฒนากองทุน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี ค่อยๆเติบโตและใช้เวลาในการพัฒนามานานยาวนานเกือบสองทศวรรษ โดยมีบทบาทของผู้หญิงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนกองทุน จากจุดเริ่มต้นมีสมาชิกเพียง 130 คน สู่ จำนวนสมาชิกปัจจุบันประมาณ 2,800 คน ครอบคลุมทั้งเด็ก เยาวชน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ มีคณะกรรมการ

ดำเนินงานคัดเลือกมาจากตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน มีผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษา ได้แก่ นายวิรุฬห์ ศิริพันธ์ นายก อบต.บึงสามัคคี โดยคณะกรรมการมีบทบาทหน้าที่ในการประสานงาน สร้างความรู้ ความเข้าใจ การเก็บ รวบรวมเงินกองทุน การนำเงินกองทุนช่วยเหลือสมาชิกในแต่ละหมู่บ้าน และประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการหนุนเสริมการดำเนินงานของกองทุน

“คณะกรรมการชุดใหม่เกือบทั้งหมดเป็นผู้หญิง มาจากชาวบ้าน ไม่ได้เป็นผู้นำ จึงมีเวลาทำงานให้กองทุนได้เต็มที่ นอกจากนี้กองทุนได้เพิ่มสวัสดิการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสมาชิก และใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น เสียงตามสาย การไปร่วมงานบุญ มอบเงินช่วยเหลือในงานศพ เวลามีการประชุมหมู่บ้านทุกเดือน กรรมการกองทุนในหมู่บ้านก็จะแนะนำ เชิญชวนชาวบ้านให้สมัครเป็นสมาชิก เราช่วยกันประชาสัมพันธ์ทุกวิธี จึงทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ”

(นางปานรดา คล้ายสุบรรณ รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี :https://www.thaipost.net/public-relations-news/207671/)

คณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่วางแผน บริหารจัดการ และควบคุมดูแล

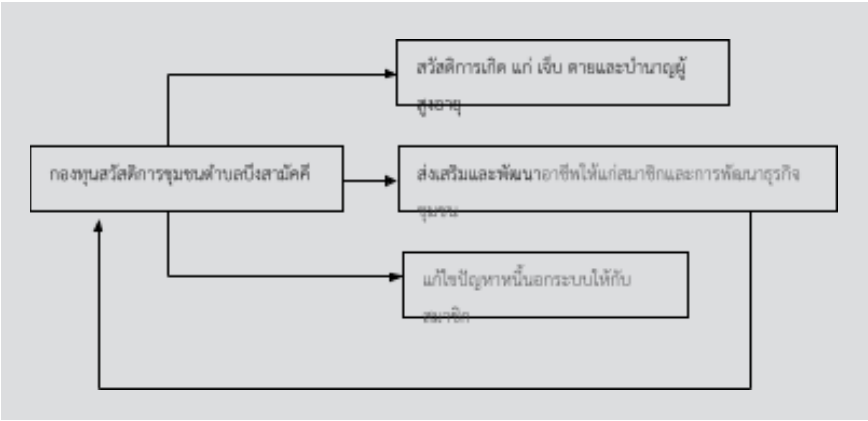
การดำเนินงานของกองทุนอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ในส่วนการบริหารจัดการเงิน มีระบบการเงินที่รัดกุม ตรวจสอบได้ มีการบันทึกบัญชี รายรับ รายจ่าย อย่างถูกต้องตามมาตรฐาน และมีการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการพัฒนากองทุนให้เติบโตโดยการทำธุรกิจชุมชน เพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านอื่น ๆ

โดยที่มาของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี มาจาก 3 ส่วนได้แก่ 1) สมาชิกจ่ายสมทบกอบทุน 365 บาท ต่อปี โดยถือว่าเป็นการทำบุญและการช่วยเหลือแบ่งเบาสมาชิก โดยเฉพาะกรณีเสียชีวิต 2) ผลกำไรจากการทำธุรกิจของกลุ่มผลิตน้ำดื่ม จำหน่ายข้าวสาร ปั๊มน้ำมัน และรายได้จากสถาบันการเงินชุมชน

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน

การจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี มีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่หลากหลายและมีการพัฒนากองทุนสวัสดิการสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกกล่าว โดยสรุปมี 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) สวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และบำนาญผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก และการพัฒนาธุรกิจชุมชน 3) แก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบให้กับสมาชิก

รูปแบบกาจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี

1) สวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และเงินบำนาญผู้สูงอายุ ซึ่งมีรูปแบบการจัดคล้ายกับกองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือสมาชิก ได้แก่

- ▶ คลอดบุตรมอบเงิน ขวัญถุง 600 บาท
- ▶ เจ็บป่วยนอนโรงพยาบาลช่วยเหลือคืนละ 200 บาท ปีหนึ่งไม่เกิน 10 คืน (ไม่เกิน 2,000 บาท)
- ▶ เด็กนักเรียนเป็นสมาชิกครบ 5 ปีให้ทุนการศึกษา 1,000 บาท
- ▶ สมาชิกอายุครบ 60 ปี เป็นสมาชิกมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี จะได้รับเงินบำนาญ 1,200 บาท (เมื่ออายุครบ 65 ปีจะได้รับบำนาญอีกครั้ง)
- ▶ เสียชีวิตช่วยเหลือตั้งแต่ 4,000 – 20,000 บาท ตามอายุการเป็นสมาชิก

2) การส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการพัฒนาธุรกิจชุมชน

ปี พ.ศ.2556 คณะกรรมการกองทุนได้มีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการปลูกข้าวให้กับสมาชิก โดยมีการส่งเสริมให้สมาชิกปลูกข้าวพันธุ์ “หอมชลสิทธิ์” ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม พัฒนาเป็นข้าวพันธุ์ดี เป็นข้าวที่มีกลิ่นหอม ให้ผลผลิตสูงประมาณ 900 – 1,000 กิโลกรัม/ไร่ ต้นข้าวทนอยู่ใต้น้ำได้นานถึง 2 สัปดาห์ เหมาะกับภาคกลางที่น้ำท่วมบ่อย ๆและปลูกได้มากกว่าปี ละ 1 ครั้ง ในช่วงของการเริ่มต้นมีสมาชิกเข้าร่วมปลูก 20 ราย มีพื้นที่รวม 200 ไร่

ปี พ.ศ.2561 คณะกรรมการกองทุนได้ไปศึกษาดูงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้เกิดแนวคิดการทำธุรกิจน้ำดื่มก่อนมีการดำเนินการได้มีการเก็บข้อมูลเป็นการวิจัยชาวบ้าน โดยมีการจัดทีมลงสำรวจข้อมูลการบริโภคน้ำดื่มในตำบล โดยมีแบบสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้าน มีคำถามหลัก ๆ เช่น ครอบครัวดื่มน้ำจากไหน ซื้อน้ำดื่มยี่ห้ออะไร ราคาเท่าไหร่ ถ้ากองทุนสวัสดิการจะผลิตน้ำดื่มที่สะอาด มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ราคาถูกจะซื้อหรือไม่ (https://www.thaipost.net/public-relations-news/207671/) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นด้านการตลาด หลังจากนั้นได้ตั้งโรงงานผลิตน้ำดื่ม โดยการใช้เงินจากกองทุนสวัสดิการเป็นจำนวนเงิน 1.8 ล้านบาท และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 8 คน ชื่อว่าน้ำดื่มสามัคคี

> *“เราเอาข้อมูลจากการสำรวจความเห็นของชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะเรื่องราคาขาย เพราะเรารู้ ว่าชาว*

บ้านส่วนใหญ่ดื่มน้ำชนิดไหน ราคาเท่าไหร่ เราก็ตั้งราคาให้ต่ำกว่า เอากำไรน้อยหน่อย เวลาสมาชิกกองทุนมีงานบุญ งานศพ เราจะเอาน้ำดื่มไปช่วยงาน 20 ถัง เป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าไปด้วย บอกชาวบ้านว่า ถ้าซื้อน้ำดื่มของเรา รายได้ก็จะกลับคืนมาที่กองทุน เพื่อเอามาช่วยสวัสดิการสมาชิกต่อไป ธุรกิจน้ำดื่มของเราจึงไปได้ดี" (นางปานรดา คล้ายสุบรรณ รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี :https://www.thaipost.net/public-relations-news/207671/)

ปัจจุบันโรงงานผลิตน้ำดื่มทำให้มีการจ้างงานประจำ 7 คน มีรายได้คนละ 310 บาท/วัน มียอดขายประมาณเดือนละ 1 แสนบาท หักต้นทุนแล้วจะเหลือรายได้ประมาณเดือนละ 4 หมื่นบาท แบ่งคืนทุนเข้ากองทุนสวัสดิการ 50% และเป็นทุนหมุนเวียนผลิตน้ำดื่ม 50 % ปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนการการทำธุรกิจน้ำดื่มประมาณ 2.5 ล้านบาท

ปี พ.ศ.2562 กองทุนสวัสดิการชุมชนได้มีการขยายธุรกิจโดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมเมืองสามัคคีมาทำข้าวสารบรรจุถุงขายชื่อว่าข้าวหอมบึงสามัคคี โดยกองทุนรับซื้อข้าวเปลือกหอมชลสิทธิ์ที่กองทุนสวัสดิการสนับสนุนให้สมาชิกปลูก ปีหนึ่ง ๆ จะรับซื้อข้าวเปลือกประมาณ 100 เกวียน (1 เกวียน = 1,000 กก.) เพื่อนำข้าวมาผลิตเป็นข้าวสารบรรจุถุงเพื่อจำหน่าย "อิ่มปลอดภัยคืนกำไรสู่ชุมชน : ข้าวปลอดภัยไร้สารพิษ"

โดยสมาชิกจะช่วยกันบรรจุ ถุงละ 5 กิโลกรัม ราคา 120 บาท ขนาด 15 กิโลกรัม ราคา 320 บาท ลูกค้าคือสมาชิกและชาวบ้านในตำบลและพื้นที่ ใกล้เคียง โรงพยาบาลโรงเรียน และออกขายตามเทศกาล งานออกบูธในจังหวัด มียอดขายประมาณเดือนละ 1 แสนบาท มีรายได้เข้ากลุ่มประมาณเดือนละ 2 หมื่นบาท

หลังจากที่เริ่มทำเรื่องข้าวกองทุนสวัสดิการชุมชนได้หันมาให้ความสนใจขยายธุรกิจชุมชน โดยการทำปั๊มน้ำมัน เนื่องจากน้ำมันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญสมาชิกต้องใช้ กองทุนสวัสดิการชุมชนจึงได้มีการจัดตั้งปั๊มน้ำมันชุมชน

การแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบให้กับสมาชิก

สมาชิกกองทุนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำเกษตร ส่วนใหญ่จึงมีการกู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส.เพื่อนำเงินมาเป็นทุนหมุนเวียนในการทำการเกษตร ปัญหาคือสมาชิก กู้หนี้ยืมสินนอกระบบ ร้อยละ 5 ร้อยละ 8 ร้อยละ 10 ร้อยละ 12 มีบางราย 20 ดังนั้นในปี พ.ศ. 2562 กองทุนสวัสดิการชุมชน ได้ร่วมกันจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนตำบลบึงสามัคคี มีคณะกรรมการ 15 คน เพื่อให้ความช่วยเหลือสมาชิกที่มีความเดือดร้อนด้านการเงิน เช่น เมื่อถึงกำหนดการชำระเงินกู้จาก ธ.ก.ส. หรือกองทุนหมู่บ้าน หากสมาชิกไม่มีเงินชำระตามกำหนดอาจต้องไปกู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงถึงสัปดาห์ละ 4-5 บาท หรือเดือนละ 16-20 บาท แต่หากสมาชิกมาใช้บริการของสถาบันการเงินชุมชนจะเสียดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 1 บาทต่อสัปดาห์ ที่ผ่านมาสถาบันการเงินฯ ได้ช่วยเหลือสมาชิกไปแล้วประมาณ 300 คน

วงเงิน 2-3 หมื่นบาท “หลักการในการทำธุรกิจชุมชนของเราไม่ลงทุนสูงเพราะความเสี่ยงคือ จุดที่อันตรายที่สุด ลงทุนพอที่กลุ่มจะบริหารงานได้” (นายกวิรุฬห์ ศิริพันธ์. สัมภาษณ์วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2568)

“แม้ว่าจำนวนเงินช่วยเหลือจะไม่มากนัก แต่ก็เป็นสวัสดิการที่ชาวบ้านไม่เคยได้รับมาก่อน และช่วยเหลือสมาชิกได้ทันท่วงที ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก เพียงนำหลักฐานมาเบิกก็จะได้รับสวัสดิการ ประกอบกับคณะกรรมการกองทุนเป็นชาวบ้านธรรมดาๆ เป็นแม่บ้านที่คลุกคลีอยู่กับเพื่อนบ้านมาตลอด จึงไม่ยากที่จะชักชวนเพื่อนบ้านเข้าเป็นสมาชิก รวมทั้งการบริหารกองทุนที่โปร่งใส กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีจึงเติบโตขึ้นเรื่อยๆ และเป็นที่พึ่งของสมาชิกในยามเดือดร้อนจำเป็น เสมือนเป็นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่คอยดูแลทุกข์สุขของประชาชนในตำบล”

(นางปานรดา คล้ายสุบรรณ รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี : https://www.thaipost.net/public-relations-news/207671/)

ปัจจัยความสำเร็จของกองทุน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี เป็นตัวอย่างของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การขับเคลื่อนกิจกรรมสำคัญ กองทุนสวัสดิการชุมชนบึงสามัคคี โรงงานผลิตน้ำดื่มช่วยสร้างงานในชุมชน กิจการมาทำข้าวสารหอมชลสิทธิ์ บรรจุถุงขาย ใช้ชื่อว่า 'ข้าวหอมบึงสามัคคี' นอกจากนี้ยังตั้งสถาบันการเงินชุมชนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ขับเคลื่อนโดยอาศัยกลไกสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการเปิดโอกาสให้ สมาชิกทุกคนมีสิทธิ์มีเสียง ร่วมเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ และร่วมกิจกรรมของกองทุน รวมถึงจัดการประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบผลการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมวางแผนพัฒนากองทุน และส่งเสริมให้สมาชิกมีบทบาทในการบริหารจัดการกองทุน ผ่านกลไกคณะกรรมการกองทุนและคณะอนุกรรมการต่างๆ จำนวน 36 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากชุมชนๆละ 2 คน จาก 12 หมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา

2) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการกองทุนมาจากตัวแทนสมาชิก ทำหน้าที่วางแผน บริหารจัดการและควบคุมดูแลการดำเนินงานของกองทุนอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ในส่วนการบริหารจัดการเงิน มีระบบการเงินที่รัดกุม ตรวจสอบได้ มีการบันทึกบัญชี รายรับ รายจ่าย

อย่างถูกต้องตามมาตรฐาน และมีการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น กองทุนสามารถสรุปรายงานฐานะการเงินได้ และมีการวิเคราะห์สถานการณ์ความอยู่รอดของกองทุนว่า ทำเรื่องนี้มากไป หรือน้อยไป ไหม? จะทำอย่างไรพอไม่พอ มีการวิเคราะห์ ประเมินรายรับรายจ่าย และการนำกองทุนมาลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อยและมีความมั่นใจว่าจะบริหารจัดการธุรกิจชุมชนได้ โดยการใช้การวิจัยแบบชาวบ้านมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ

3) การบูรณาการกับภาคี ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาสังคมร่วมสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมของกองทุน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ แนวทางปฏิบัติที่ดี

4) การพัฒนาต่อยอดการทำธุรกิจชุมชนที่ที่สอดคล้องกับทุนของพื้นที่และสภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิกและมีความเสี่ยงน้อยทำตามศักยภาพของตนองและสอดคล้องกับต้นทุนของชุมชน

5) บทบาทของผู้หญิงในการขับเคลื่อนการพัฒนากองทุนและมีการทำงานแบบจิตอาสาโดยไม่หวังผลตอบแทน

“เรื่องการทำธุรกิจชุมชนนี้ พวกเราไม่เคยทำมาก่อน เพราะส่วนใหญ่ก็เป็นแม่บ้าน เป็นชาวบ้านธรรมดา ๆ แต่เราอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทำงานแบบจิตอาสา ใช้ความซื่อสัตย์ เวลามีปัญหาก็จะประชุมปรึกษากัน ใช้มติที่ประชุมตัดสิน อย่างการทำเรื่องข้าวถุง เราก็มานั่งคุย นั่งวิเคราะห์กันว่ามันมีความเสี่ยงหรือเปล่า สมควรจะทำหรือไม่ ? เรื่องพวกนี้เราไม่ได้เรียนมาหรอก ใช้ประสบการณ์ล้วนๆ”

ความท้าทายและทิศทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน

จากการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี เป็นเวลายาวนานนับ 13 ปี มีความท้าทายที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกงทุนมีดังนี้

1) แนวโน้มของสมาชิกมีอายุสูงขึ้นส่งผลต่องบประมาณการจัดสวัสดิการที่สูงขึ้นได้แก่ การจัดสวัสดิการบำนาญผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการกรณีเสียชีวิตมีแนวโน้มสูงขึ้น
2) การบริหารจัดการของกองทุนในรูปแบบจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทน ส่งผลให้มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานน้อยเนื่องจากต้องทำงานรับผิดชอบดูแลครอบครัว
3) การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการกองทุน เช่น การทำฐานข้อมูลกองทุนทั้งทางด้านสมาชิกและการบริหาร

จัดการกองทุน

4) การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการและสมาชิก ขาดความต่อเนื่อง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคีกับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม

จากการศึกษาการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี พบว่า การจัดสวัสดิการของกองทุนเป็นรูปแบบของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Safety Net : SSNs) ซึ่งมีการช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระของสมาชิกในชุมชน ดังที่คณะกรรมการกองทุนกล่าวว่า *"ถึงแม้ว่าจำนวนเงินในการช่วยเหลือเป็นเงินที่ไม่มากนักแต่เป็นสวัสดิการที่ชาวบ้านไม่เคยได้รับมาก่อน และช่วยเหลือสมาชิกได้ทันท่วงที ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก เพียงนำหลักฐานมาเบิกก็จะได้รับ และเป็นที่พึ่งของสมาชิกในยามเดือดร้อนจำเป็น เสมือนเป็นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่คอยดูแลทุกข์สุขของประชาชนในตำบล"* (นางปานรดา คล้ายสุบรรณ รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี)

การจัดสวัสดิการของกองทุน เป็นการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการยึดโยง สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่เปลี่ยนไปตามบทบาททางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่เป็นจุดเด่นคือ 1) การช่วยเหลือเป็นเงินช่วยเหลือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และสร้างบำนาญโดยชุมชน 2) การส่งเสริมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิก

ในชุมชน โดยการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมชลสิทธิ์และการแปรรูปข้าว จำหน่ายเป็นข้าวสารสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับสมาชิกและกองทุน 3) การทำธุรกิจชุมชน น้ำดื่ม ปั๊มน้ำมัน เพื่อสร้างรายได้และทำให้สมาชิกมีน้ำสะอาดดื่ม และน้ำมัน ในราคาถูก 4) จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนตำบลบึงสามัคคีเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบให้กับสมาชิก

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถพัฒนาเป็นโครงข่ายรองรับทางสังคม (Social Safety Net : SSN) ที่มีประสิทธิภาพได้สูงถึง ร้อยละ 76.6 และยังพบปัจจัยสนับสนุนได้แก่ แรงจูงใจในการเป็นจิตอาสา และคุณภาพการบริหารจัดการกองทุน เป็น “ตัวขับเคลื่อนหลัก” ของการเกิด SSN ในระดับชุมชน

ข้อค้นพบนี้สนับสนุนว่า กลไกการดูแลแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งตั้งอยู่บนทุนชุมชน ความไว้วางใจ และแรงจูงใจภายในทำหน้าที่เป็นตาข่ายรองรับในพื้นที่ที่รัฐเข้าไม่ถึง หรือเข้าไม่ทันในช่วงวิกฤต (หรือช่วงเหตุการณ์ฉุกเฉิน โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงสามัคคี “ขาที่สอง” ของระบบสวัสดิการเข้าไปเติมเต็มพื้นฐานของหลักประกันทางสังคม Social Protection Floor (SPF) ทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม”ระหว่างการคุ้มครองเชิงสังคมของรัฐกับการดูแลกันเองในชุมชน เช่น การจ่ายเงินช่วยเหลือกรณีเกิดภัยพิบัติที่รวดเร็วกว่าระเบียบราชการ และการจัดสวัสดิการที่ยืดหยุ่นตามความต้องการของคนในชุมชน

ศักยภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน ในการเป็นโคร	
ภัยคุกคาม ที่เกิดขึ้นกับชุมชน	**กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ**
ความท้าทายทางด้านเศรษฐกิจ จากปัจจัยภายนอกชุมชน สถานการณ์ปัจจุบันที่คนในชุมชนกำลังเผชิญคือ ปัญหาภัยแล้ง โรคระบาด ราคาผลผลิตตกต่ำ ทำแล้วไม่ได้กำไร รายจ่ายสูง รายได้ต่ำ ทำให้เกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น	สมาชิกทุนสวัสดิการชุมชน
ภัยที่เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม ภัยแล้งส่งผลกระทบต่อพืชผลทางการเกษตร ลมพายุ สร้างบ้านเรือนเสียหาย การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID 19)	สมาชิกทุนสวัสดิการชุมชน

รงข่ายความปลอดภัยทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ	
วิธีการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ	**ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ**
1) ส่งเสริมสมาชิกปลูกข้าวพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์ที่ให้ผลผลิตสูง และเป็นข้าวปลอดสาร และรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกนำมาแปรรูปเป็นข้าวสารจำหน่าย สร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับสมาชิกและนำเงินเข้ามาสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน 2) การทำธุรกิจน้ำดื่ม ปั๊มน้ำมัน นอกจากเป็นการนำเงินกองทุนสวัสดิการมาบริหารจัดการให้เกิดรายได้ สมทบกองทุนแล้วยังเป็นการลดต้นทุนการผลิต และลดค่าใช้จ่าย น้ำดื่มมีน้ำดื่มที่สะอาดราคาถูกให้กับสมาชิก	1) การตลาดที่มีหลากหลายรูปแบบทั้งหน้าร้านและออนไลน์ 2) มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ 3) บริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
เงินช่วยเหลือให้กับสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย	1) สมาชิกสมทบสม่ำเสมอ 2) มีการนำเงินกองทุนไปลงทุนทำธุรกิจชุมขนที่มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง และทำธุรกิจชุมชนที่ต่อยอดกับฐานทุนชุมชน 3) ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิก และภาคเอกชน

รูปแบบการจัดสวัสดิการ ความสัมพันธ์ บ โครงข่ายความปลอดภัยทาง	
แนวคิดหลักในการจัดสวัสดิการ	รูปแบบการจัดสวัสดิกา ความปลอดภัยทางสัง
กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกองบุญ ที่แบ่งเบาภาระและช่วยเหลือสมาชิกได้ อย่างทันท่วงทีเมื่อประสบปัญหาและได้รับความเดือดร้อน	การออมเงินวันละบาทเพื่ ซึ่ง กันและกันโดยมีการจั ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย แ พิบัติ

บทบาท และความหมายของปรากฏการณ์ งสังคมอย่างไม่เป็นทางการ	
ารกับการเป็นโครงข่าย คมแบบไม่เป็นทางการ	บทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม
พื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือ ัดสวัสดิการให้กับสมาชิก และเมื่อประสบปัญหาภัย	1) การระดมทุนจากสมาชิก 2) การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน 4) การเชื่อมโยงเครือข่าย 5) การจัดสวัสดิการเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกตามระเบียบของกองทุน

บันทึกท้ายบท

Social Safety Net

5

กองทุน
สวัสดิการชุมชน
เทศบาลตำบล
เทพกระษัตรี

เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี
อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

"ช่วงนั้น ได้รับการชักชวน ให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการชุมชน ประธานสภาองค์กรชุมชน ด้วยเป็นคนรุ่นใหม่ ผู้ชักชวนมีเป้าหมายอยากให้เข้ามาช่วยบริหารให้กองทุนดำเนินการได้ตามปกติ จึงได้ไปศึกษาข้อมูล ทำให้รู้ว่า มีเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่ในธนาคาร 300,000 บาท และไม่มีการขับเคลื่อนใด ๆ เห็นว่าสมาชิกกองทุนจะเสียโอกาส จึงเข้ามาร่วมบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน"

(นายธีระวัฒน์ วัฒนโสภณกุล ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน)

การก่อเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี จัดตั้งเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2550 เริ่มแรก มีสมาชิก 15 คน มีเงินกองทุนสวัสดิการ 4,800 บาท มีการดำเนินงานต่อเนื่องมาจนกระทั้งจำนวนสมาชิกเพิ่มเป็นสองร้อยกว่าคน แต่ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน จนกระทั่งในปี พ.ศ.2563 ได้มีการฟื้นฟูพัฒนากองทุนสวัสดิการให้มีการดำเนินการอีกครั้งนำโดยนายธีระวัฒน์ วัฒนโสภณกุล ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนคนปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากได้ตระหนักเห็นความ

สำคัญของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและและมีเงินกองทุนซึ่งยังคงอยู่ประมาณ 300,000 บาท โดยการฟื้นฟูให้มีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกเก่า นำเอกสาร หลักฐานมายืนยันการเป็นสมาชิก และให้มีการออมต่อเนื่อง เปิดรับสมัครสมาชิกใหม่ ทำระบบบัญชีการทำระเบียบการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมและตั้งคณะกรรมการชุดใหม่โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 238 คน สมาชิก เป็นบุคคลทั่วไปจำนวน 90 คน เป็นเด็กและเยาวชน จำนวน 21 คน เป็นผู้สูงอายุ 127 คน

บริบทเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี

เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี เดิมเป็นสุขาภิบาลเทพกษัตรี ตั้งอยู่ริมถนนเทพกระษัตรี เป็นที่ดินราชพัสดุ ได้จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2498 เป็นหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะตามพระราชบัญญัติ เปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ที่ตั้งสำนักงานอยู่บนที่ราบริมถนนเทพกระษัตรีในท้องที่หมู่ที่ 1 ห่างจากที่ว่าการอำเภอถลางประมาณ 100 เมตร และห่างจากตัวจังหวัดภูเก็ต ประมาณ 19 กิโลเมตร มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 4 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 2,500 ไร่ คือ ในพื้นที่ หมู่ที่ 1,2,3 และ 7 ของตำบลเทพกระษัตรีบางส่วน มีจำนวนประชากร จำนวน 8,932 คน ชาย 4,362 ราย หญิง 4,570 รายจำนวนครัวเรือน 4,835 ครัวเรือน

ชุมชนในเขตเทศบาลเทพกระษัตรี ประกอบด้วย 7 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านหินรุ่ย ชุมชนบ้านค่าย ชุมชนบ้านเหรียง ชุมชนบ้านบ่อกรวด ชุมชนนาใน ชุมชนบ้านเคียน และชุมชนเพชรลัดดา

ลักษณะเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีบริเวณใจกลางเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรม และธุรกิจต่างๆและพื้นที่ที่อยู่ต่อเนื่องจะเป็นบริเวณที่เป็นย่านที่อยู่อาศัยเดิม โดยมีลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านรับจ้างในสถานการประกอบการ ร้านค้า รีสอร์ท โรงแรม

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหรือภัยคุกคามชุมชนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

- สถานการณ์ภัยจากน้ำท่วม
- สถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้มีการปิดสถานประกอบการคนในชุมชนตกงาน
- ด้านเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวลดลงส่งผลต่อผู้ประกอบการ ต้องปิดตัวลงส่งผลกระทบต่อ ด้านอาชีพและรายได้ของคนในชุมชน

ระบบและกลไก

ในช่วงปี พ.ศ.2563-2566 ได้มีการปรับโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกษัตรี เป็นคณะกรรมการที่มีการผสมผสานระหว่างคณะกรรมการชุดเก่าและคณะกรรมการ

ชุดใหม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมบริหารจัดการ นำโดยนายธีรวัฒน์ วัฒนโสภณกุล ประธานกองทุนในแต่ละชุมชนจะมีคณะกรรมการระดับชุมชนจำนวน 10 คน แต่ละชุมชนเลือกประธาน 1 คน เป็นตัวแทนจากชุมชนมาเพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการระดับเทศบาลตำบลเพื่อเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุน ปัจจุบันคณะกรรมการจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เหรัญญิก การเงิน คณะกรรมการเก็บเงินกองทุน

การฟื้นฟูในปีแรกจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น กองทุนสวัสดิการเทศบาลเทพกษัตรีย์ได้รับสมทบจากส่วนกลาง พอช.และจากเทศบาลเทพกษัตรีย์ โดยการดำเนินงานยึดหลักเกณฑ์กฎระเบียบเหมือนเดิมตั้งแต่แรก เนื่องจากเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนจำนวนไม่มากจะปรับการจ่ายสวัสดิการให้เพิ่มขึ้นก็ทำยาก ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ที่ชุมชนเกิดปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วมสูง สมาชิกประสบความเดือดร้อน กองทุนสวัสดิการได้นำเงินสวัสดิการซื้อข้าวสารจำนวน 200 ถุง แจกผู้เดือนร้อน ประชาสัมพันธ์ให้สังคมรับรู้ว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนทำงานช่วยเหลือสังคม ส่งผลให้สมาชิกเดิมกลับมาสมัครใหม่ และผู้สนใจมาสมัครสมาชิกเพิ่มขึ้น คณะกรรมการ ประกอบด้วยคณะกรรมการชุดเดิมและคณะกรรมการคนรุ่น ใหม่ หลักการที่ใช้ในการดำเนินงานคือ การทำงานจำเป็นต้องมีคนรุ่นเก่า ที่รู้หลักคิด แนวคิดกองทุนสวัสดิการชุมชน คณะกรรมการบางท่าน อายุ 82 - 87 ปี การทำงานร่วมกันทำให้บรรยากาศการทำงานสนุกและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การบริหารจัดการกองทุน

พลังจิตอาสาคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่บริหารจัดการกองทุน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเทพกษัตรี มีการดำเนินงานจัดเก็บเงินสมทบ ทุกวันที่ 5 ของเดือน ณ ตลาดเทศบาลตำบลเทพกษัตรี ชั้น 2 ณ ห้องประชุมชั้น 2 คณะกรรมการกองทุน 2 คน ทำหน้าที่รับเงิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินสด เมื่อจัดเก็บเงินเสร็จนำเงินเข้าธนาคาร มีการรายงานผลการดำเนินงาน มีการสื่อสารใน Application line กลุ่มทุกครั้งว่าวันนี้ เก็บเงินได้จำนวนเท่าไหร่ นำเข้าธนาคารจำนวนเท่าไหร่ ตรวจสอบได้จากเอกสารใบนำฝาก Payment การจัดเก็บมีเอกสารใบเสร็จ สมุดบันทึก สมาชิกทุกคนจะได้ใบเสร็จกลับไป การรับเงินสดรู้ทันทีว่าเป็นของ สมาชิกคนใด หากโอนเข้าบัญชีมาต้องไปตรวจสอบอีกครั้งว่าเป็นของสมาชิกคนไหนที่โอนเงินเข้ามาสมทบกองทุน

การประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี จัดช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน ของทุกปี นอกจากนี้คณะกรรมการมีการประชุมประจำเดือนทุกวันที่ 5 ของเดือน การทำงานของคณะกรรมการจะเป็นจิตอาสาในการช่วยกันทำงานเนื่องจาก คณะกรรมการส่วนใหญ่มีงานมีอาชีพของตนเอง กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกษัตรีย์ มีค่าตอบแทนให้แม้ไม่มากทุกคนยอมมาทำงานด้วยจิตอาสาจริง ๆ คณะกรรมการได้ค่าตอบแทนเพียงจำนวน 200 บาท ปัจจุบันเงินกองทุนสวัสดิการมีเงินจากการสมทบรวมทั้งสิ้น 1,376,361 บาท

เป็นเงินคงเหลือของกองทุนสวัสดิการ จำนวน 303,894.23 บาท (ข้อมูล 30 มิ.ย. 64) มีการสมทบจากหน่วยงานของรัฐ ทั้ง พอช. และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ อื่นๆ รวมทั้งสิ้น 852,605 บาท เป็นเงินสมทบจากสมาชิกจำนวน 487,986 บาท

รูปแบบการจัดสวัสดิการของกองทุน

ประเภทการจัดสวัสดิการ สวัสดิการคนด้อยโอกาส/คนพิการ 243,831 บาท สวัสดิการผู้สูงอายุ 170,200 บาท สวัสดิการเสียชีวิต 86,000 บาท สวัสดิการเพื่อการศึกษา 42,000 บาท สวัสดิการเกี่ยวกับการเจ็บป่วย/ รักษาพยาบาล 33,600 บาท สวัสดิการอื่น ๆ 31,514 บาท สวัสดิการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานศพ 5,000 บาท สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/คลอดบุตร 5,000 บาท สวัสดิการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ 3,000 บาท และสวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัย 400 บาท รวม 620,545 บาท กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก 7 ประเภท ด้านคลอดบุตร ด้านเจ็บป่วย ผู้สูงอายุ เสียชีวิต คนด้อยโอกาส คนพิการ ด้านการศึกษา รวมทั้งสิ้น 622 คน เป็นเงิน 618,345 บาท

ความสำเร็จของกองทุน

ที่ผ่านมามีคนมาศึกษาดูงานเทศบาลเทพกษัตรีเกี่ยวกับการทำงานของกลุ่มผู้สูงอายุ เรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน การส่งเสริม

อาชีพได้รับงบประมาณเรื่องหัตถศิลป์ถิ่นเทพกระษัตรี ทำเรื่องผ้า “ซาโนติก” เป็นผ้ามัดย้อมผ้าลายสายแร่ ได้นำไปจัดแสดงและจดลิขสิทธิ์ สินค้า OTOP มีทีมผลิตและจำหน่าย หลังจากสถานการณ์ covid-19 ส่งผลกระทบทำให้คนตกงาน การมีอาชีพที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองมีเป็นเรื่องสำคัญ ปัจจุบันห้างสรรพสินค้าโลตัสถลาง จัดพื้นที่ขนาด 3 x 3 เมตร ให้สามารถนำผลิตภัณฑ์ของกองทุนสวัสดิการเทพกระษัตรีไปวางขายได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เช่น ยาลม ยาหม่อง และเสื้อผ้า เป็นต้น การบริหารจัดการพื้นที่ 3 x 3 เมตรนี้ “ใครทำใครได้ ใครเฝ้าใครได้ มีสินค้าไปขาย ขายได้ก็มีรายได้เพิ่ม ต้องไปนั่งขาย” หากมีสมาชิกต้องการไปขายหลายคนก็ให้สมาชิกตกลงกันเอง อาจเป็นลักษณะฝากขายผลิตภัณฑ์แทนกันได้ จากสถานการณ์ covid-19 ที่ผ่านมา ทุกคนตกงาน มองหาชีพใหม่ ๆ ถ้ามีการผลิตผ้า มีสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ มี brand ล่าสุดนำเศษผ้าบาติคไปทำเป็นพวงกุญแจ ไปใช้ในงานของท่าอากาศยานจำนวน 300 ชิ้น สร้างรายได้กลับเข้ามาจำนวน 10,000 บาท ซึ่งเป็นผลจากการขับเคลื่อนงานส่งเสริมอาชีพ จากการได้รับงบประมาณเรื่องผ้า สมาชิกเรียนทำผ้าผลิตผ้าได้100 ผืน นำไปขาย 100 บาท นำเงินมาคืนเข้ากองทุนผืนละจำนวน 20 บาท เป็นความพยายามเชื่อมโยงและผลักดันสร้างการเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชน (ได้รับเงิน สนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพสู่การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีทำผ้ามัดย้อม สนับสนุนโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) การจัดทำข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนผ่านระบบโปรแกรม

ความท้าทายและทิศทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนจำนวน 300 กว่าคน ตัวเลขสมาชิกกองทุนสวัสดิการยังมีจำนวนน้อย ประธานกองทุนกล่าวว่าด้วยบริบทของคนภูเก็ตมีลักษณะเป็นเมืองท่องเที่ยว ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนมีฐานะดี บางคนทำงานโรงแรมสวัสดิการเสียชีวิตบางแห่งจ่ายจำนวน 100,000 บาท มีคำถามว่าทำไมต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน 365 บาท สวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชน สมาชิกเสียชีวิตจ่าย 5,000 บาท ต้องเป็นสมาชิกมา 5 ปี ด้วยเงื่อนไข หลักเกณฑ์ที่จ่ายสวัสดิการได้ไม่มากหากเปรียบเทียบกับบริษัท กองทุนสวัสดิการชุมชนเน้นช่วยคนระดับรากหญ้า ที่ผ่านมาได้มีการประชาสัมพันธ์กองทุนสวัสดิการชุมชน พยายามชักชวนบริษัทเอกชนมาร่วมสนับสนุน และเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน

“จริง ๆ กองทุนสวัสดิการชุมชนอย่ามองเรื่องตัวเงินเงินน้อยนิด กองทุนสวัสดิการชุมชนมีนัยยะของความผูกพันระหว่างกันของชาวบ้าน การได้มาเจอกันในกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งในสังคมไทยหายากที่จะได้เจอกันมาพูดคุยเฮฮา คุยเรื่องปัญหาสังคม มานั่งคุยนั่งบ่น ทั้งหมดคือหัวใจสำคัญ มันแค่การอุปโลกให้คนได้มาเจอกันใน สังคมได้มีการมาขับเคลื่อนเรื่องอื่นด้วยกัน อนาคตหากกองทุนเติบโต มีการจัดสวัสดิการหลากหลายประเภท และสามารถไปช่วยสมาชิกได้มากขึ้นนับว่าเป็นเรื่องดี”

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเทพกระษัตรีกับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม

จากการศึกษาการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี เทศบาลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต สะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี มีบทบาทเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม โดยมีฐานรากจากทุนทางสังคมและความสัมพันธ์มีองค์ประกอบสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นดังต่อไปนี้

1) การก่อตั้งกองทุนมาฐานคิดมาจากการออมวันละบาทเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต่อมาได้พัฒนามาเป็นการใช้กองทุนชุมชนเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงสร้างความสัมพันธ์ของคนรุ่นใหม่ มีพื้นที่ในการพูดคุย การแบ่งปัน และการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน เช่น การพัฒนาอาชีพของสมาชิกและผู้สูงอายุในชุมชน

2) การจัดตั้งกองทุนโดยชุมชน เพื่อชุมชน นับตั้งแต่การร่วมกันระดมเงินออมวันละบาทร่วมกันเพื่อเป็นกองทุนในการจัดสวัสดิการนับตั้งแต่เกิดจนตาย โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ

3) คณะกรรมการเป็นการทำงานด้วยจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทน

หรือมีน้อยมากเพื่อเป็นการเอื้ออำนวยให้สามารถทำงานได้ แต่ไม่ ได้คิดเป็นค่าตอบแทน ส่วนระเบียบกติกาที่ถูกกำหนดโดยสมาชิกกองทุนร่วมกันและมีความยืดหยุ่นคล่องตัวปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์

4) รูปแบบการจัดสวัสดิการเป็นการช่วยเหลือสมาชิกโดยการมอบเงินช่วยเหลือ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะกรณีที่สมาชิกเสียชีวิตจะได้รับเงินสวัสดิการช่วยเหลือเป็นจำนวนเงินที่สูงสุดมากกว่าสวัสดิการด้านอื่น ๆ สรุปรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี มี 3 รูปแบบได้แก่

1) การช่วยเหลือเป็นเงิน
2) การช่วยเหลือเป็นสิ่งของ อุปโภค บริโภค
3) การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต

ศักยภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน ในการเป็นโคร	
ภัยคุกคาม ที่เกิดขึ้นกับชุมชน	**กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ**
1) ภัยธรรมชาติน้ำท่วม	สมาชิกของกองทุนและคนในชุมชน
2) สถานการณ์การแพร่ระบาด ของเชื้อไว้รัสโคโรน่า Covid 2019	สมาชิกของกองทุนและคนในชุมชน
3) นักท่องเที่ยวลดลงส่งผลต่ออาชีพและรายได้	สมาชิกของกองทุนและคนในชุมชน

รงข่ายความปลอดภัยทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ	
วิธีการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ	**ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ**
นำเงินกองทุนมาซื้อข้าวสาร อาหารแห้ง แจกจ่ายช่วยเหลือสมาชิกที่บ้านน้ำท่วมในเบื้องต้น หลังจากนั้นได้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้การช่วยเหลือกับสมาชิก	- ระเบียบกติกาที่ยืดหยุ่นสามารถปรับให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิก - มีเงินกองทุนเพียงพอ - มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือเกิดความร่วมมือกัน
การจัดตั้งศูนย์พักคอยตามนโยบายของเทศบาล กองทุนเข้าไปทำงานร่วมกับเทศบาลในการจัดทำอาหารหนุนเสริม	การบูรณาการการทำงานร่วมกันกับเทศบาลเทพกระษัตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ส่งเสริมและพัฒนาชีพใหม่ ๆ ให้กับสมาชิก มีสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ มี brand เช่น การทำผ้าบาติกลายสายแร่ และ นำเศษผ้าบาติคไปทำเป็นพวงกุญแจ	- มีตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งแบบเปิดร้าน และขายแบบออนไลน์ - ได้รับการส่งเสริมทั้งทางด้านความรู้และงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ

รูปแบบความสัมพันธ์ บทบาท แ โครงข่ายทางสังคม กรณีศึกษาก	
แนวคิดหลักในการจัดสวัสดิการ	รูปแบบการจัดสวัสดิก ความปลอดภัยทางสัง
กองทุนสวัสดิการชุมชนทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในชุมชนและการใช้กองทุนเป็นเครื่องมือ ในการเชื่อมโยงทำให้เกิดพื้นที่การพูดคุย ปรึกษาหารือ และสร้างความสัมพันธ์ ความผูกพันของคนในชุมชน และการพัฒนาต่อยอดด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	- การช่วยเหลือในรูปแบ - การช่วยเหลือสิ่งของอุป ภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม โค - การประสานขอความช เกี่ยวข้อง - การพัฒนาอาชีพให้กับ

ละความหมายของปรากฏการณ์ องทุนสวัสดิการชุมชน 5 กองทุนฯ	
ารกับการเป็นโครงข่าย งคมแบบไม่เป็นทางการ	**บทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชน กับการเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม**
บเงินสวัสดิการ โภคบริโภคในสถานการณ์ วิด 19 ช่วยเหลือจากหน่วยงานที่ สมาชิกและชมรมผู้สูงอายุ	1) การระดมทุนจากสมาชิก 2) การบริหารจัดการกองทุน 3) การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก 4) การพัฒนาคณะกรรมการและสมาชิก 5) การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหนุนเสริมการทำงานของแต่ละหน่วยงาน 6) การพัฒนาอาชีพและรายได้ให้กับสมาชิกเพื่อสร้างทางเลือกที่หลากหลายให้กับสมาชิก

บันทึกท้ายบท

ussnu

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2566). *รายงานนโยบายสวัสดิการเพื่อความมั่นคงทางสังคม.*

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2552). *คู่มือการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. กรุงเทพฯ.*

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2548). *ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย.กรุงเทพฯ.ห้างหุ้นส่วนเทพเพ็ญวานิสย์.*

เกศกุล สระกวี (2568). *สายสัมพันธ์ของหมู่บ้าน: เครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ ความผูกพันกับสถานที่ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในชุมชนเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเทศไทย. วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

เกศกุล สระกวี และคณะ. (2566). *รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่อง โครงการพัฒนาเครือข่ายการทำงานขับเคลื่อนกลุ่มเปราะบางและสร้างพื้นที่การเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่เขตเมืองจังหวัดปทุมธานี. ภายใต้โครงการการพัฒนาเครือข่ายวิชาการและวิชาชีพเพื่อลดความ*

เหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมทางสุขภาวะของกลุ่มประชากรเฉพาะ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

เกศกุล สระกวี. (2568). *การวิเคราะห์โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมแบบไม่เป็นทางการในบริบทชุมชน. (อ้างอิงงานวิจัยต้นแบบ Arnall et al., 2004 และ Fitzpatrick et al., 2022) 164*

ฉัตรเกษม ดาศรี. (2566).

ชินชัย ชี้เจริญ.(ม.ป.ป.). *การก่อให้เกิดสังคมสวัสดิการและสวัสดิการถ้วนหน้า.สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.*

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). *โครงการสำรวจองค์ความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อ สังคมของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net). (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). *โครงการสำรวจองค์ความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อ สังคมของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social*

Safety Net). (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). *โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมกับเศรษฐกิจพอเพียง.*

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวม การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน และด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.*

บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์).กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

ปรินดา ตาสี. (2552). *รัฐสวัสดิการความเท่าเทียมของประชาชน. กรุงเทพฯ. บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่งจำกัด.*

ระพีพรรณ คำหอม. (2554). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.*

วนัสนันท์ โสดาปัดชาและคณะ.(2560). *แนวทางการจัดการสวัสดิการสังคม : ภาครัฐ : องค์กรชุมชน.*

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 163 ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560).

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2567). *คู่มือการดำเนินงาน โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.*

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. *บทความออนไลน์ เรื่อง ชีวิตคนไร้บ้าน "ศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู". สืบค้นจาก https://web.codi.or.th/20200421-13693/ วันที่ 20 สิงหาคม 2566.*

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ).*

สุขุมา อรุณจิต. (2567). *รากฐานเชิงทฤษฎีของแนวคิดสวัสดิการสังคม*

อภิญญา เวชยชัยและคณะ. (2547). *สวัสดิการสังคม ฉบับชาวบ้าน: แนวคิด นโยบาย แนวทางปฏิบัติ.*

กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์ การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อโศก พลบำรุง. *(แนวคิดโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม Social Safety Net: SSN).*

Arnall, A. et al. (2004). *Social Transfers and Informal Safety Nets.*

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory. New Jersey: Prentice-Hall Inc.*

Bandura, A. (1994). *Self-effi cacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), Encyclopedia of human behavior (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], Encyclopedia of mental health. San Diego: Academic Press, 1998).*

Bess, K. D., Fisher, A. T., Sonn, C. C. and Bishop, B.J. (2002). *Psychological sense of community In Fisher, A. T., Sonn, C. C. and Bishop, B. J. (editors) (2002). Psychological sense of community. New York: Plenum Publisher.*

Chavis, D.M., Lee, K.S., & Acosta J.D. (2008). *The Sense of Community (SCI) Revised: The Reliability and Validity of the SCI-2—paper presented at the 2nd International Community Psychology Conference, Lisboa, Portugal.*

Cichon, M., Wodsak, V., and Varatharajan Durairaj, V. (2010). *The Social Protection Floor and Social Safety Nets: Two alternative concepts? ILO and WHO Slide presentation on 12 May 2010.*

Devereux, S. (2002). *Social Protection for the Poor: Lessons from Recent International Experience. IDS Working Paper.*

Easthope. H. (2004). *A Place Called Home. Housing, Theory and Society 2004; 21: 128–138. 167*

Fisher, A. T., Sonn, C. C. and Bishop, B. J. (2002). *Psychological sense of community. New York: Plenum Publisher.*

Fitzpatrick, M., Satti, A., Beheiry, A., & Stites, E. (2022). *Informal Social Safety Nets in Sudan: Community Coping Strategies in Times of Crisis. Feinstein International Center, Tufts University.*

Fitzpatrick, M., Satti, H., Beheiry, G., & Stites, E. (2022). *RISING II: Informal Safety Nets and Community Resilience in Sudan. USAID/Catholic Relief Services.*

Gillion, C., Turner, J., Bailey, C., & Latulippe, D. (2000). *Social Security: Issues, Challenges and Prospects. Geneva: ILO.*

World Bank. (1992). *Social Safety Nets and the Poor: Analysis and Proposed Action.*

World Bank. (2018). *The State of Social Safety Nets. Washington, D.C.: World Bank.*

คณะผู้ศึกษา

เกศกุล สระกวี
สิริกร บุญสังข์
นพรัตน์ พาทีทิน
เสาวลักษณ์ ปรปักษ์พ่าย
พัชรลดา จุลเพชร
สมจิตร จันทร์เพ็ญ
นิติพงษ์ ศรีระพันธ์

บันทึกท้ายบท

บันทึกท้ายบท

บันทึกท้ายบท

บันทึกท้ายบท

Social Safety Net

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมหรือโครงข่ายรองรับทางสังคม ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไม่ใช่รูปแบบสำเร็จรูปเพียงแบบเดียว แต่เป็นกรอบพัฒนาที่มีองค์ประกอบร่วมและสามารถปรับใช้ได้ตามบริบท โดยแก่นสำคัญ ทำให้พลังจิตอาสาและทุนทางสังคม ได้รับการแปลงเป็นระบบบริหารจัดการที่น่าเชื่อถือ สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานกับภาคี และสร้างผลลัพธ์ได้จริง

พอช. - CODI

จัดทำโดย
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

912 ซอยนวมินทร์ 45-47 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์ 0 2378 8300-9 โทรสาร 0 2378 8411
Home page : www.codi.or.th E-mail : codi@codi.or.th